

Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

i. d. bălan: „structura universului artistic al lui octavian goga“

PROZĂ ȘI VERSURI: CICERONE THEODORESCU, HARALAMB ZINCĂ, GEORGÉ DEMETRU PÂN, GRIGORE HAGIU, TRAIAN FILIP

Proletari din toate țările, uniți-vă!

GAZETA LITERARĂ

pagina 6: MAMAIA '65 „Jurnal de spectator“

pagina 8: ATLAS LIRIC EGITO GONÇALVES

Anul XII 27 (690) joi 1 Iulie 1965

ORGAN SAPTAMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

8 pagini 1 leu

OAMENI EPOCĂ PERSPECTIVE

TABLETA Ce este „Arta“?

Începusem să mă gândesc la Arta oltenescă, de care îți voi vorbi altă dată dar de la călimară la hirtie condul mi s-a strimbat. Ai mai spus, Bade Ioane, de vorba asta Artă? Dă-mi voie să încerc să ți-o filmăcesc. Ți-aș mărturisii că nu-i prea ușor. Au încercat și alții mult mai chemați decît sluga dumată, fără să-și poată duce făgăduiala pînă la capăt. Ia, de pildă, unul Tolstoi, de care am bănuială că ai fi auzit mai mult, o minte mare, într-adevăr. Numele lui poate fi pus în Scripturi alături de cel ce a scris acum cîteva mii de ani, Deserțiunea deșertăciunilor, totul e deșertăciune, Ecleeziastul, cum ar veni pe românește Papa sau Patriarhul, adică acela care făcea slujba în altar. Numele lui de om nu se cunoaște, pentru că și l-a șters din scrieri, de teamă să nu cadă și el în deșertăciune.

Tolstoi fusese mare dregător la Curtea împărației, dar scribit să fie mare și puternic, a plecat într-o bună zi fără știră nimănui, din lăsnicia Poliana, din mijlocul moșilor lui, în pribegie. Căutat pretutindeni pe toate întinșurile fără margini a țării Tarului, împăratul, se părea că ar fi pierit. Dar din întâmplare a fost descoperit mort într-o stație de tren pierdută prin pustii, cu picioarele goale, înnotate în mocirlele pribegiei, ca un țărăn din mii de țărani morți pe drumurile dintre Moscova și Siberia, rădăcitori și fiăminzi din marea împărăție, mare cît 20 de țări mari, împărăție uriașe.

Mare în toi ce cugeta și învățătură, contele Tolstoi a scris o carte pe franțuzește. Ce este Arta? Prințgeam și eu pe atunci, acum vreo 60 de ani prin străinătăți, i-am cumpărat cartea, i-am citit-o și recit-o, am venit cu ea subsoacă în București, am pus-o de-așupra cărților mele cu grije și cartea Apostolului, cu era scolii, mi-a fost furată. Nu pentru problemele ei, ci ca să fie vindută de semenul literar hoj. Multe cărți mi s-au fîlharit astfel și pe unele le-am cumpărat, semnate de mine, din nou de pe la negustorii de cărți vechi, numiți pe la noi anticari. Nici din cartea marelui scriitor n-am putut afla ce este Arta, cum nici dumneata nu știu. Însă dumneata o faci, o faci așa pe neașteptate și o faci tare frumoasă. O faci după pămînt frîmțit și ars, la gura unui cupor de oale, zmfălăuit și înflorit, cu științele din cei mai vechi străbuni, trecute din neam în neam și păstrate întregi de dumneata. Lasă-mă, Bade Ioane, să-ți zic mai bine tu, ca lui Dumnezeu. O faci în scoarțe și foale, cu femeia și fetele tale și în cusături gingașe, cu izvoade pe marame și cămeși. O faci în urma plugului, la seceră și coasă. Dovadă cîntecule tale, mai frumoase decît tot ce au scris condeiele, decît tot ce zic naiul, alăuta și cimpoiul. Sint și eu o fărîmă de lăutar, dar nu te pot ajunge pe tine. Mă bați orădicileori mă silesc să șuier după fluierul tău.

Tudor ARGHEZI

CRITICI ȘI AUTORI

Un amic, confrate de breaslă, îmi mărturisea într-o zi că îl încearcă un sentiment de nostalgie după vremea, nu prea îndepărtată de altfel, cînd, proaspăt ieșit din Universitate și nevoit, din pricina oarecare, să-și petreacă cea mai mare parte a săptămînii departe de București, beneficia de împrejurarea, ideală pentru un critic,

îmi spunea el, de a nu cunoaște personal pe aproape nici unul din autorii despre care își propunea să scrie. Am convenit de îndată că ignoranța în această privință nu poate fi decît în favoarea exercitării actualului critic, o garanție în plus a deplinei obiectivități necesare în fața operei, obiectivare care altfel se obține numai cu prețul unor dificile eforturi de abstragere.

Cît de dificile anume am constat eu însumi în numeroase ocazii. Cîtesc de pildă unul roman al prozatorului X (despre care urmează să scriu un articol) și-i găsesc o seamă de slăbiciuni care, toate la un loc, mă duc la încheierea că lucrarea în cauză reprezintă un eșec. Scriu asta în articol și plec apoi la redacție unde primul om cu care mă întîlnesc e tocmai autorul meu, „victima“. Face parte, am convingerea, dintre persoanele cele mai stîmabile căci nu văd să-i pot reproșa alt lucru decît chestiuni de ordin literar. De cînd ne cunoaștem legătura trece strînsă n-am avut, însă tacit, cum se întîmplă cîteodată, un curent de simpatie pare să se fi stabilit între noi. Mă întîmpină deci, ca de obicei, radios, îmi strînge mîna cu o afecțiune ne care sint convins că nu o simulează. Eu în schimb mă simt dînt-o dată nespus de stingherit, fals, meschin: am în buzunar nerficeritul acela de articol. Schitez un zîmbet chinat, îngîn cîteva vorbe și plec mai departe abătut. Mai public articolul sau îl rup? Îl public totuși, deseși prezintă în publicul gîngăș al unei prietenii posibile a fost umbrit pentru multă vreme. Dar nu vreau să-l mai plictisesc pe cititor cu evocarea acestor „dureri înăbușite“ ale criticilor; dincolo de aspectul anecdotic chestiunea are latura ei gravă, cu consecințe adînci pentru literatură, și mai ales asupra acestora îmi propun să stărîu în însemnările care urmează.

Aprecierea unei opere și persoana care a produs-o sint lucruri ce trebuie considerate separat în cadrul actului de e-

INAINTE

Lovind în stîncile colțuroase ale trecutului și în ghețarii albaștri din față, jara s-a revărsat în marea ei albie deschisă cu ciocanul. Cine-ar putea — pămînt în pămînt — să nu încovoieie spinarea bătrînă asemeni lui Atlas? Părinții noștri înșiși aleargă la temelie apelor, Împreună să ne arătăm un același chip, ca al lumii. Dragoș VRINCEANU

(Continuare în pagina 7)

LEGEA FUNDAMENTALĂ

TIMPUL DEVINE ISTORIE

CITEVA FINTINI

Un anotimp darnic în evenimente deosebite ne-a adus în aceste zile proiectul Constituției Republicii Socialiste România. Avem în fața ochilor, semnalizînd luminos, și în adîncul inimii, vibrînd cu intensitate, legea fundamentală a vieții poporului nostru, emanată de puterea și gîndirii lui, expresia unor biruinți ce echivalează cu un nou și strălucit capitol în lungul și zbruciumatul și al luptelor purtate pentru un „stat al oamenilor muncii de la orașe și sate, suveran, independent și unitar“.

Fiecare dintre noi are posibilitatea să vadă întregul, ansamblul problemelor ce privesc țara și dezvoltarea ei, cadranul uriaș al vieții. În care toate orele sint chemate să bată simultan treptele creșterii. Cîtesc proiectele de Directive ale Congresului al IV-lea al partidului și am senzația că mă aflu pe un munte care iradiază o lumină albastră și văd în adîncimea acestui întreg, secțiune de secțiune. Îi văd legătura strînsă dintre părți. Îi văd solidele temelii tehnico-materiale. Giganții de oțel ai industriei grele propulsoare. Văd răsărînd, repartizate armonios pe suprafața țării, noi construcții industriale și urbane. Orășe

Iubesc fîntînile, pe cele tîșnitoare mai ales. Le iubesc fiindcă sint grațioase și dinamice, fiindcă vin din miezul pămîntului și după ce i-au filtrat aromele, asprimile, tainele, apar cu elanul lor dezinvolt să se nască (și să se curbeze) în lumina zilnică a orasului. Visez mereu un oraș plin de fîntîni, neîntrerupte efuzii sonore ale elanului, ale vieții ce nu se sfîrșeste. Sint alături de Bietul Ioanide care vedea mare și fantest o cetate plină de porți, de turnuri și de ape. În secol Capitalei noastre, pe peluzele din fața masivelor blocuri, apa e un complement natural care pune totul în vibrație. Iată de pildă sase fîntîni tîșnitoare în fața Gării de Nord în parcul Ministerului Transporturilor: ar fi un perpetuu cîntec de bun venit. O jerbă de ovăli discrete. O neodîhnă încîntătoare.

Niciodată sentimentul acut al istoriei, dominată și fărînită de oameni, iluminată de idealurile lor cele mai înalte, nu ne-a copleșit mai mult decît acum cînd fiecare cuvînt, fiecare articol al noii Constituții vorbesc cu o expresivitate maximă despre drepturile și îndatoririle ce și le orînduiește singur un popor liber și stăpîn pe soarta sa. Sint inserate aici nu numai dominantele vieții socialiste, relațiile lor directe cu viitorul patriei, dar și determinările trecutului, tot ceea ce a mării gânditori, luptătorii și vizitatorii ei au întrevăzut, au năzuit, au plătit cu jertfe și cu dezamăgiri. Dincolo de sensul imediat, cu un ecou larg în prezent, titlurile și articolele acestei legi fundamentale proclamă parcă tocmai împlinirea unui sacru testament al înaintașilor, al revoluționarilor pașoptiști, al luptătorilor clasei muncitoare. Fluxul conștinu al ideilor dă, astfel, viață istoriei noastre, trăită și înfăptuită unitar, în spații și pe coordonate firești.

ORAȚIE LA ZENIT

Înalță-te neclîtinat cuvînt al cumpenei de secol, suitoare, născut din tîmpla de zenit fecund în care lumile pronunță soare.

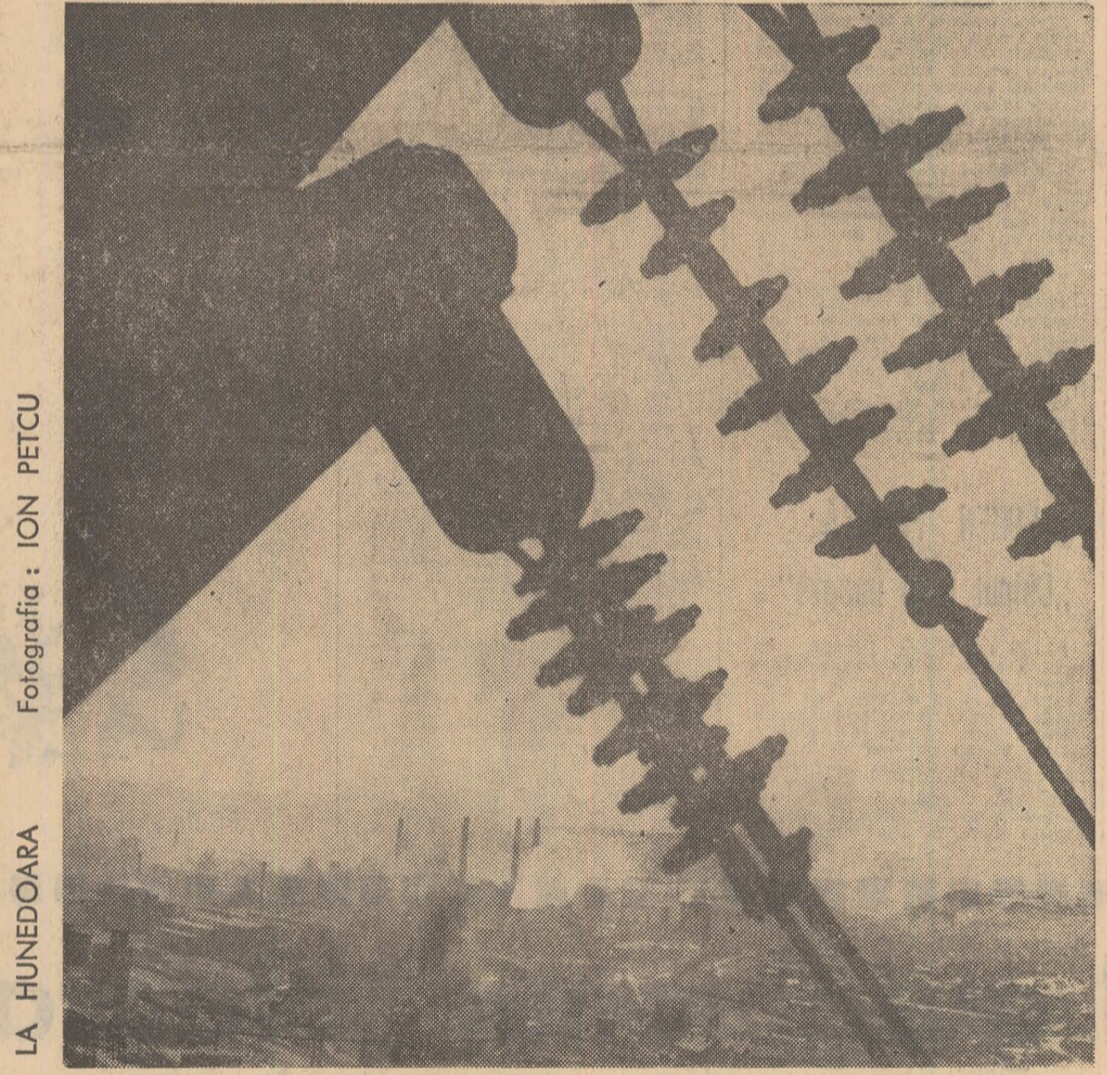
De aur suveran acest obraz. Amiaza, trunchi al stemei tale fie. Oglîndă-mamă, orizont viteaz, REPUBLICA

SOCIALISTĂ, ROMÂNIE. Cezar BALTAG

uitate, ce tînjeau în inerție, sint legate în circuitul industrial și ies din anonim. Timpul, alădată parcă înfăptuit, alădată parcă înfăptuit unitar, în spații și pe coordonate firești. Toată puterea și noblețea poporului se înteează pe muncă. Pînă ea își sporește bogățiile și frumusețea. Fără ea n-ar fi fost de conceput realizările memorabile, conștințite de noua Constituție, în cele mai felurite ramuri, multe inexistente altădată, ale economiei naționale. Munca arată acum ca o oglîndă cu o mie de fețe, în apele căreia își văd chipul cele nouăsprezece milioane de muncitori cu brațele și cu mînea, aici în țara unde exploatarea omului de către om a fost desființată pentru todeauna. Întreaga structură a statului reflectă domnia muncii libere și creatoare, a poporului pentru popor, transformarea acestui principiu într-o chestiune de onoare, blazon al conștinței și eticii socialiste. Toate legile promovează și protejează munca, hărnicia, cinstea, adică temelile puterii poporului, ale statului înălțat și condus de el, prin libertăți largi și îndatoriri patriotice. Logica istoriei, ca o lumină

tept degeaba. Am văzut eu însumi o fîntînă imensă, una din cele mai mari poate, culcată orizontal pe pămînt, fîntînă mare, fîntînă matcă, din care se pre-gătesc și tîșnesc vîltoarele havuze ale Bucureștiului. Am umbat în ea, dedesubtul ei, dedesubtul coajei aspre de sîsturi, la locul unde se adună din patru cămări, prin patru șuvoaie, puterea unită a patru riuri, unde din patru zămnice se despică patru rădăcini de apă și merg de-a-naratele spre patru obriși să se piardă în nemiscarea muntelui. Am văzut trunchiul lung al fîntînii care se perforază acum, fîntînă culcată de-a lungul sub rocă, cu pereții celuli în beton, ghîntuții în fier în care Vîlsanul și Topologul, Argeșul și Rîul Doamnei își vor uni fîntîna lor fluidă, ca să vină nepotolit și să izbucnească în cîntările arteziane ale Capitalei țării. Acolo în chimirul tainic al muntelui se fac și se prefac acum căile acestei izbucniri. O să avem mai mult apă și mai multă lumină. O să avem în străzile noastre mai mult munte și mai multă pădure, mai mult fosnet

deosebiri observabile generale au o sorgintă, așa zice, intimă și casnică. Uitînd propria-mi copilărie cu tăbliță și condei de piatră, zăua cînd bălatul meu a plecat în prima lui dimineață la școală, m-a făcut să-l descopăr din nou pe învățător. Nu-l uitasesm de tot, dar de vreo douăzeci de ani încoace înfîntirile noastre erau viciale de profesia reporterului: eu puneam întrebări și el răspundea. Într-o pauză de zece minute, între două lecții marcate de risul săgalnic al clopotelului, aproape n-aveam timp să observ că învățătorul nu îndeplinea numai o simplă profesie. Încă din prima zi de școală, copilul meu, întocmai ca milioane de alți copii din țara asta, a dobîndit ceva mai mult decît un tată și o mamă și ceva mai mult decît un prieten. În viața noastră a intrat de la ora 8 a acelei dimineți, învățătorul, cu înțelepciunea și rîvna lui de albină nepotolit și un fel de unchi cu abecedar, aspru și prietenos în același timp, zidar în mințile căruii mistria stătea ocrotită de paginile abecedarului. În universul de jucării al copilului, au pătruns literele mari și mici, silabele, numerele pînă la o sută și un milion. Istoria și geografia, buzele deprinderi ogîndite în nota de la purtare, cu un univers tot mai profund de umiri, revelații și certitudini. La o eclipsă de soare, Turelei și-a pregătit cu ea înainte un o-

Fotografia: ION PETCU

LA HUNEDOARA

Învățătorul

chelar de ceam afumat, la lotul școlar a plecat cu stropitoarea de apă și, de la fereastră unui tren, mi-a arătat Dunărea și Porțile de Fier, informîndu-mă că aici se va construi complexul hidroenergetic. A plecat în excursie școlară la Fundulea și cînd s-a întors, parcă devenise agronom, mi-a pomenit despre porumbul dublu-hibrid. A visat rînd pe rînd să fie șofer, cosmomonat, lup de mare, strungar la o mașină cu comandă electronică, constructor de hidrocentrale și arhitect și în toate aceste visuri vedeam fruntea boită a învățătorului său, smaltul înșelător de pionier și rodul peren al primului abecedar. Uite așa, reporterul din mine și-a reamintit de învățător, uitat a descoperi în drumurile sale mii de școli noi, cîte treizeci de învățători într-un sat unde odinioară era unul singur (uitat și stingher), mîndru să întîlnească la Ostrov sau la Belint un liceu cu profesori și cu examen de maturitate, fericit să afie că în fiecare toamnă statul împarte gratuit milioane de abecedare, aritmetici, geografii și cărți de citire.

Acum, de ziua învățătorului, caligrafiez o scrisoare de recunoștință și respect tuturor a celor care ne învăță copiii să crească frumos și înțelept, pe măsura epocii noastre socialiste. Pe condei, lîngă mîna mea, simt cum stau milioane de mii ni micute. Cum aș putea uita, în această împrejurare, faptul

că patria mea se află printre cele dintii din lume în ceea ce privește preocuparea pentru educația copiilor, pentru învățămînt, pentru ocrotirea plină de grijă umanistă și patriotică a vîltoarelor generații de constructori ai comunismului! Nu-mai în viitorii cinci ani, statul nostru va aloca pentru învățămînt astronomică sumă de 3,5 miliarde lei. Iată o investiție superbă prin coordonatele ei morale, și, prin ea, partidul nostru dovedește o dată în

plus cît de profundă și minunată este legătura lui cu înșafși ființa poporului nostru. Mille de școli noi, construite de-a lungul și de-a latul țării, mille de învățători și profesori care au de un sporec numărul acestor entuziaști purtători de lumină, sutele de mii de elevi și studenți care ies de pe băncile școlilor — toate acestea laolaltă fac din ziua învățătorului una din cele mai frumoase sărbători ale calendarului. Petru VINTILA

(Continuare în pagina 7)

(Continuare în pagina 7)

(Continuare în pagina 7)

Caracteristică esențială a marilor personalități creatoare ale căror talente s-a arătat a fi plurivalent constă în organizarea, în unitatea interioară a universului lor artistic. Solicitat, de proză, de teatru, de eseuri, de critică sau filozofie, de oratorii ori de publicistică, un scriitor de marcă se afirmă întotdeauna ca o structură unitară, ceea ce nu presupune însă abstracții contradictorii, fiind vorba de o unitate în diversitate. Cred că analiza, din acest punct de vedere, a operei lui Eminescu, Slavici, Caragiale, Goga, Rebreanu, Sadoveanu, Blaga, Arghezi, Ion Barbu și a altor figuri marcante ale literaturii noastre ar arăta că, pe lângă concluzii interesante, privitoare la specificul vizivului lor asupra lumii, la trăsăturile distincte care-l particularizează în peisajul culturii românești.

Fișele, la fiecare scriitor în parte, problema organizării universului său artistic trebuie privită dintr-un alt unghi. În funcție de dominanța tematică și ideologică și de personalitatea sa, de natura particulară a talentului său.

În ceea ce privește poezia lui Octavian Goga — partea fundamentală a operei sale — nu poate fi descrisă în toate semnificațiile ei intime, contradictorii și complexe, dacă o analizăm în totalitate independentă față de celelalte aspecte ale activității artistice și personalității dinamice și multilaterale.

Există anumite relații interne, mai mult sau mai puțin vizibile, între diversele domenii în care s-a desăvârșit spiritul creator al poetului, există o circulație de motive și de imagini, o corespondență de sensuri, în stare să asigure unitatea de preocupări și de viziune din universul său artistic. Versuri cu valoare gnomică devin uneori ideile de bază în articole consacrate poeziei sau culturii; unele metafore din articolele sale devin cîteodată simbrele vitale al unor poezii. Așa, de pildă, într-un articol publicat în ziarul „Românul” din Arad, în 1913, Goga folosește imaginea: „...sufletele noastre sînt plectate în mulți de-acasă” pe care o regăsim dezvoltată în poezia „Pustiul”, din volumul postum „Din larg”. „Eu cînd mă uit în mine-arare, / Sărmanul suflet mă-nspăimîntă, / O casă goală mi se pare, / O casă care nu cuvîntă...” // În jur ograda stă pustie / Perdeaua la ferestă e trasă, / Într-un colt pare că scrie / Stăpînul a plecat de-acasă!”

Ideea aceasta nu o identificăm, întîmplător, doar într-o singură poezie. Ea este una din ideile cardinale, pentru o anumită dimensiune a liricii lui Octavian Goga, în care stăruie nota depresivă, de amărăciune. Poetul simțindu-se înstrăinat de îndatoririle sale mesianice își asemănă sufletul „...cu o pesteră uitată / Cu scorburi multe văduve de soare...” (De profunzimi ori cu... o casă din care-ți dă un mort”. (In noaptea).

În articolul „Vrem o credință” înțelegem un pasaj semnificativ care rezumă toată frământarea dramatică din poezia dezrădăcinării; dacă nu cu aceleși imagini, în orice caz cu aceleși elemente lingvistice: „Cînd ai porții de acolo din căsuța de lemn țară și te-ai dus la școala ungurească, mă ziceai: „Tatăl nostru” seara și visai cu teie și picolici! Duceai în suflet mîsternicia din bătrîni: o candelă, care lăcărâie în taină și-ți lumina drumul. Dar ti s-a spulberat mîsternicia. Așa s-a spulberat zi de zi, s-a fărîmîtat în calea ta.”) Sau într-un alt fragment, asemănător ca stare de spirit și idee, din articolul „Geneza noastră”, căruia îi corespund exact întîmplarea, atitudinea sufletească și imaginea din poezia „Prima lux publicată în volumul Ne cheamă pămîntul”:

„Într-o dimineață de toamnă. Scrierile prelung poartă și din ograda sărăcuță lese căruții în pasul domol al unor călători. O țărîniță răzîmne sprînzînd de stilul prielii, în strălucirea soarelui, cu lacrimi în ochi. Stă, se uită pînă trece căruțul. În căruț sînt doi, stau alături pe scîndura: tata și băiatul. Tărînul e gînditor, așezat, cu privirea poliolată a sătenilor noștri muncii. Copilănd rădăci rădăci fracos capul din tîndură, ochii lui cumîntă și plîns. Și cum se duc așa în tropotul călilor, de-așteste vorburi măngietoare. Lăsați dragul tatei, Ionii, nu plînge. Dacă înveli carte te faci domn. Ori te faci popă. Cum vrei tu?... Dar Ionii plînge. El n-ar vrea să fie domn și el ar vrea să rămie acasă”. Asemănarea cu poezia amintită e surprinzătoare, firește, cu deosebire împuse de natura specifică a genurilor respective:

„Într-o dimineață de toamnă... Vezi, ca prin vis ml-ăduc amine... / M-a sărutat cu lacrimi mama cînd ml-a ncheiat la gît cămășa. / Și s-a pornit căruța noastră. / Și tata stă răcut alături...” etc.

Circulă, apoi, în universul creației lui O. Goga dintr-un gen în altul, anume expresii cheie care-l caracterizează pregnant stilul, cu acele fermecătoare note arhaice și dialectale, cu acea „extindere patetică” a emoției prime, care realizează imagini de unică frumusețe. Își afirmă prezența aceleși elemente de viziune și ideal etic, menite să definească portrete de oameni simpli sau de profeți și dascăli de țară, căci — așa cum observă Tudor Vianu în „Arta pozatorilor rămași”, — Octavian Goga rezervă un loc întins, alături de viguroase țestiri polenice, portretului moral, în paginile care au întemeiat reputația sa

de prozator egală cu a poetului” (p. 297). Circulă, de asemenea, din poezie în articole și invers aceleși idei estetice, exprimînd crezul poetului despre rosturile artei și mistineea scriitorului în societate. Discursurile lui Goga, caracterizate prin știința gradatelor și a cuvintului de efect, printr-un pasionant conflict dramatic, sînt realizate și ele cu procedee de teatru cum, de altfel, sînt și poeziile sale, care se pretează excelent a fi declamate în fața mulțimii. Această corespondență, această identitate de viziune și atmosferă dintre poezia lui Goga și opera dramatică e relevantă. Într-urirea viziunii dramatice asupra poeziei lui Octavian Goga este mai mult decît evidentă, atît în tehnică, cît și în prezența notelor tragice, organizate, parcă, într-o suită de monologhe.

Teatrul lui Goga nu e rodul unei simple ambiții literare; el a izvoit din simțirea necesității sociale și naționale ca și poezia sa, deși e posibil ca tradiția scriitorilor din Transilvania, conjugată cu preocuparea insistență a „Astrilor” de a realiza un repertoriu dramatic original să-i fi spus și ea, într-o oarecare măsură, cuvîntul. E un fapt evident acela că aproape toți scriitorii acelei epoci, indiferent de genul în care s-au realizat, n-au putut rezista ispitei zelității Thalia. De la bătrînul Iosif Vulcan, la Ioan Slavici, St. O. Iosif, Liviu Rebreanu, Emil Isac, Horia Petrescu, Constanța Hodos, Zaharia Bîrsan și pînă la Lucian Blaga, aproape toți aleșii muzelor din Transilvania au simțit o chemare arzătoare spre teatru. Nu pot fi uitați animatorii mișcării teatrale din Transilvania: Timotei Cipariu, Ioan Alexi și Gh. Baril care scria încă în 1853 în cunoscuta sa „Gazetă...”, că „neapărat să facem un lucru serios pentru teatru”.

Victor Ion Popa observă într-un articol consacrat dramaturgiei lui Goga că „pasivitatea pentru dramaturgia a acestor scriitori era însăși porunca temperamentalului regional înclinat spre acțiune și neastîmpăr mișcării. Această poruncă, atunci cînd n-a dus direct la piesă de teatru propriu-zisă, a cheltuit acțiunea și materialul dramatic în forme vădite, pe cîteodată cu caracter apropiat, în multe din versurile lui Cosbuc decît excelente monologhe! Cei-ii fiorul dramatic din proza lui Rebreanu, Agrîbiceanu sau Pavel Dan? Chiar în Iosif cel împănă de lirism precumpănește versul bun de recitat”. Observația atît de dens formulată corespunde unei indiscutabile realități obiective, care se cere însă înțelesă mai nuanțat. E, firește, și o poruncă a temperamentalului regional, dar e vorba mai întîi de o necesitate de ordin istoric. Teatrul este prin excelență un gen răspicat social, pretabil la comunicarea directă a mesajului, la idealii și sentimentelor care frămîntau epoca. Ca și oratoria, teatrul era o tribună de luptă, era o necesitate vitală pentru comunicarea directă cu publicul. Din această perspectivă, dramaturgia e solicitată condiții celor mai reprezentative scriitori români din Transilvania.

Goga s-a implicat ca om de teatru în piesele „Domnul notar”, „Mesterul Manole” și în traducerea remarcabilă a „Tragediile lui Madach, deși intențiile sale par să nu se fi mulțumit numai cu altă cîmă, ci în ziarul „Cosînzeana”, tipărit la Orăștie, ne informează „că imediat ce a terminat „Domnul notar” Octavian Goga lucra la alte două piese într-un act „Sonata lunii” și „Lupul pe care le scrie la poalele Prinelelor în orașul Sănt Jean de Luz”. Aceste piese nu s-au scris sau nu s-au scris încă, nu se găsesc în manuscrisele sale, și niciodată Goga n-a mai pomenit de seartă la. De asemenea nici un exeget nu le amintește, într-un fel sau altul și nici un bibliograf nu le-a înregistrat. Să ne oprim la ceea ce ne-a rămas:

Piesa „Domnul notar” a fost scrisă în 1913 — precizează Goga explicîndu-și geneza și rosturile sociale. „Candidat de deputat în județul Arad, trei luni de propagandă electorală mi-au dat prilejul să văd multe taine. Am crezut că sînt dălor să dau acest tablou de frămîntare interioară să năstă, sub apăsătoare anei ideii de stat strein. Din aceste preocupări a ieșit „Domnul notar””. Goga candidase în iunie 1910 la Chișineu (Arad) pentru a intra în parlamentul din Budapesta. Nu reușise însă. Mîhnirea și exasperarea tristă le regăsim în piesa „Domnul notar”, care s-a tipărit într-un singur an în patru ediții și s-a jucat în 16 februarie 1914 pe scena Teatrului Național din București, într-o excelentă distribuție.

Ecourile în conștiința marelui public au fost de necesitate, „Sucesul „Domnului notar” — scria Eugen Lovinescu — a amintit succesul înfîlțitului volum de versuri al poetului”. Ziarele vremii precizează că autorul a fost aplaudat „cu jumătate de oră, că după fiecare act sala arhîpînd ovațiuna și certina s-a ridicat de zec de ori. Croniciarii dramatici ai diverselor ziare se întreceau a doua zi în elogii: „Dacă muzele Polymnie și Calliope au fost pentru o clipă îndurerate fiindcă li s-a răpit poetul lor răsfățat, dl. O. Goga, în schimb Parnasul — se scrie în „Universul” — trebuie să fi răsunat de strigătele de bucurie ale surorilor lor Thalia,

pentru că a văzut înclinîndu-se la altarul ei un nou, dar vrednic slujitor al artei dramatice”. Iar revista de specialitate, „Rampa”, scrie cu o înfăcțare care nu e cu nimic mai prejos decît a ziarului „Universul”: „Cea mai caldă și cea mai entuziasă seară de teatru pe care am pomenit-o pînă acum. Domnul notar n-a cîștigat un succes, a cîștigat un adevărat triumf. Succesul de la București silinsele minia autorităților cezaro-crăiesci și Goga e condamnat la un an și jumătate închisoare, pe care n-o mai execută, căci în martie 1912, se afla cînd pe coastele dalmatine, cînd prin Grecia și Egipt, iar în iulie 1914, izbucneste războiul mondial care va patce la destrămarea statului asupritor.”

Piesa lui Goga are în centrul ei o problemă fundamentală pentru epoca respectivă, cînd o parte a politicienilor din Transilvania se orientau pe calea luptelor parlamentare. Într-o atare împrejurare concret istorică pe postul „pămîntului nostru” îl preocupă problema deosebit de grave: Deznaționalizarea țării, vinderea conștiinței naționale pe un blid de linie, pactizarea cu asupritorii a unei părți din intelectualitatea transilvăneană.

Viziunea aceasta era, de fapt, conștiința lucidă a unei tragedii, provocată de alterarea sentimentului național și patriotic. Piesa n-are nici o notă naționalistă. Afară de jandarmii cu baionetă, simbol al statului cezaro-crăiesc, asupritor, nici un personaj de altă naționalitate nu apare în piesă, zgăvînit în mod critic.

Acțiunea piesei se petrece în satul Luca, în ajunul alegerilor, momentul cel mai potrivit pentru desfășurarea dinamică și pentru caracterizarea adîncă a personajelor. Decorul este evident simbolic. Masa din mijlocul camerei încărcată cu registre roșii și verzi personifică, desigur, dominația administrativă, supraviețuită de pe peretele de portretul împăratului Franz Josef, de două pictoarele încercate și de o puscă. La perete, retrase — ca în povestii cenzurătoare — lăvițele, scoarțele românești și o licoană a Sfîntului Nicolae din interioarele rurale, reprezintă lumea în care, tăcută și supusă, doar în amintire mai dănuie viața simplă a țărănimii noastre. În acest decor simbolic, la ridicarea cortinei, apare notarul și candidatul guvernamental Ieronim Blezu. În casa notarul care trăiește cu o dezdărdăcinată (Olivia, fata lui Oprea din Spini), nevasta sa Ana, fiica lui Nicolae Borza, rămasă cu sufletul neîntînat lîngă ai săi, îndură o teroare cumplită. Ea trăiește în umbră, prin colțuri ca lăvele, îmbrățată de servitoarea Lina, care simte la fel ca ea. Conștientul se întrece în sînul unei familii românești, în casa notarului Traian Văleanu, ginerele bătrînului țărăn Nicolae Borza, din Gru. Notarul, slujbaş al statului austro-ungar, sprijină candidatura doctorului Ieronim Blezu funcționar în minister la Budapesta, utilizînd mijloacele cele mai venale. Bătrînul Borza e un patriot cîntîc, un om în veghe, un țărăn drz, de lege veche, dar ruinat economicște de propriul său ginere fncit „prin bambarele goale... s-a cîmbărit smerăria... cîntă greierii în cămăra...”. După ce nu se mai văzuseră de doi ani, notarul îl cheamă la el și-l propune să-l sprijine în alegeri pe Blezu:

Notarul: Sîi, facem pace... Închidem tot. Dă votul lui Blezu... Așa-ă că dai? Tensiunea dintre ei crește pe parcursul evenimentelor pînă în momentul cînd, în fata satului răsculat, Borza îl ucide pe Văleanu. Deznădămintul acesta este de un efect dramatic remarcabil, căci cîntorul, sau respectiv spectatorul, rămîne cu senzația că Borza doar execută gestul, volința fiind a satului. El este un mandatar al colectivității. Dialogul dramatic, dinamic și vijelios dintre Văleanu și Borza, răfăluia oarecum personală, sînt înecate de strigătele mulțimii, de mișcările luminesce și patriotice, purtînd aceleași nume ca și în poezii, cu caniori și prîstăvări, cu căprari țestii, fosti în slujba „lămpăratu”, cum e Stoa sau cel din poezia „De demul”, cu bătrîni ceticitori al Ciaslouului, precum în poezia „Bătrîni”, un sat care are un acut sentiment al destinului său istoric. Tărîni, cu aceleși limbaj arhaic și regional, se conduc după aceleși legi nescrie, ca și cei din poeziile sale, legii ale tradiției populare, dintre care supremă este cea a OMENIEI. Borza acționează în numele omeniei; prîstivul satului părasește postul său modest în numele omeniei și Popa îl apreciază ca atare: „Mitul e om de omenie... el a plecat”. Ideea etică e asemănătoare cu aceea din poezia „Dorința”:

„Vrem oaste atunci să-i vie: / Pe cine-ngropi, pînăre azi? / Pe-un om de omenie...”. În spiritul semnăntorismului prezent uneori în crezul artistic al lui Goga, el distinge net între „haine albe” și „haine negre”. Eroii țărani sînt poezii, cu sufletul mocnind sub cenusa durerilor, răbdători pînă înșnește scînteia revoltă și atunci se dezlănțuie ca un uragan. Minia colectivă — acumulată pînă la pragul de sus dar care nu se declanșează niciodată în poezia lui, rămîndu-și o amenințare apocaliptică, misterioasă. Se realizează astfel, o implicare a universului lui Octavian Goga, din prima perioadă a activității sale.

Numerose replici ale personajelor țărani refac atmosfera „poezii”, sau utilizează aceleași amănunte caracteristice. Gomentariul lui Borza la

STRUCTURA UNIVERSULUI ARTISTIC AL LUI OCTAVIAN GOGA

rîndurile poporului, care apăta, însă, o semnificație extraordinară în lupta pentru apărarea patrimoniului național. Din perspectiva acestor personaje, a colectivității satului, se întrece în sînul unei familii românești, în casa notarului Traian Văleanu, ginerele bătrînului țărăn Nicolae Borza, din Gru. Notarul, slujbaş al statului austro-ungar, sprijină candidatura doctorului Ieronim Blezu funcționar în minister la Budapesta, utilizînd mijloacele cele mai venale. Bătrînul Borza e un patriot cîntîc, un om în veghe, un țărăn drz, de lege veche, dar ruinat economicște de propriul său ginere fncit „prin bambarele goale... s-a cîmbărit smerăria... cîntă greierii în cămăra...”. După ce nu se mai văzuseră de doi ani, notarul îl cheamă la el și-l propune să-l sprijine în alegeri pe Blezu:

Notarul: Sîi, facem pace... Închidem tot. Dă votul lui Blezu... Așa-ă că dai? Tensiunea dintre ei crește pe parcursul evenimentelor pînă în momentul cînd, în fata satului răsculat, Borza îl ucide pe Văleanu. Deznădămintul acesta este de un efect dramatic remarcabil, căci cîntorul, sau respectiv spectatorul, rămîne cu senzația că Borza doar execută gestul, volința fiind a satului. El este un mandatar al colectivității. Dialogul dramatic, dinamic și vijelios dintre Văleanu și Borza, răfăluia oarecum personală, sînt înecate de strigătele mulțimii, de mișcările luminesce și patriotice, purtînd aceleași nume ca și în poezii, cu caniori și prîstăvări, cu căprari țestii, fosti în slujba „lămpăratu”, cum e Stoa sau cel din poezia „De demul”, cu bătrîni ceticitori al Ciaslouului, precum în poezia „Bătrîni”, un sat care are un acut sentiment al destinului său istoric. Tărîni, cu aceleși limbaj arhaic și regional, se conduc după aceleși legi nescrie, ca și cei din poeziile sale, legii ale tradiției populare, dintre care supremă este cea a OMENIEI. Borza acționează în numele omeniei; prîstivul satului părasește postul său modest în numele omeniei și Popa îl apreciază ca atare: „Mitul e om de omenie... el a plecat”. Ideea etică e asemănătoare cu aceea din poezia „Dorința”:

„Vrem oaste atunci să-i vie: / Pe cine-ngropi, pînăre azi? / Pe-un om de omenie...”. În spiritul semnăntorismului prezent uneori în crezul artistic al lui Goga, el distinge net între „haine albe” și „haine negre”. Eroii țărani sînt poezii, cu sufletul mocnind sub cenusa durerilor, răbdători pînă înșnește scînteia revoltă și atunci se dezlănțuie ca un uragan. Minia colectivă — acumulată pînă la pragul de sus dar care nu se declanșează niciodată în poezia lui, rămîndu-și o amenințare apocaliptică, misterioasă. Se realizează astfel, o implicare a universului lui Octavian Goga, din prima perioadă a activității sale.

moartea căprarului Stoa, care avea medalii, „bani de la-măratu” ca și preutul din poezia „Apostolul”, aminteste nemilotic prin viziunea dramatică și intelectuală asupra vieții și a morții, poeziile „Un om și A murit...”

„Borza: Ce pîcat? Om sărac, tu copilă, om necăit... Ehe, draga badei... moartea pe seama omului sărac nu vine cu conasa... îl ia cu moale, îl obiojește în tot. Culcă-te bine și tu odăi om de omenie... Pune capu pe perină de mătase... (s.n.) D.B. Așa-i!”. Și eroli celor două poezii dorm prima dată tînit, omeneste, doar cu prilejul morții. Pentru prima dată bordeul lor ere aspectul unei modeste locuințe umane:

Alta vreme-mpovărate Ce stăi pe pieptul slab acum Iniția dată-necrușate (s.n.) Azi nu mai e îngust bordelul Să-ncepă jalea ta amară. (Un om) Ce viață fără milă... Lîngă mort la căpăli. I-a fost dat să ard-n casă lîmnearea cea dintii. (s.n.) (A murit...) În atari împrejurări sociale, omul sărac și de omenie se poate înfili numai prin moartea cu reposit. De aceea moartea îl apare ca o ușurare a durerilor.

Pentru o asemenea cercetare nu se pare important nu atît identificarea unor corespondențe de amănunt cît stabilirea unității de ansamblu a universului artistic, organizat în viziune care ne determină să privim mai nuanțat și mai dialectic problema personalității contradictorii a lui Goga, specific creației sale.

Cunoașterea tehnicilor dramatice, puterea de caracterizare și concentrarea la cîteva linii esențiale, densitatea dialogului, plasticitatea metaforelor din teatru sînt caracteristice de bază și ale poeziei lui.

Dacă există o corespondență între virtuțile creatoare ale lui O. Goga în diversele genuri, există și o corespondență între limitele gîndirii sale artistice și ideologice. Cultul pentru patriarhalitate, pentru o lume de „lege veche”, tendința de idealizare a unor relații anacronice, opeziția semnăntoristă sat-oras, din poezia sa se fac simțite și în piesa „Domnul notar”, a cărei idee centrală și dominantă rămîne, însă, generoasă din punct de vedere social și patriotică din punct de vedere național, corespunzînd orga-

testabilă, dar tocmai din acest motiv, a epuizat subiectul pentru oricînd”. Efortul lui Șulufu de a formula degeaj și concis o opinie critică nu se acoperă nici cu o judecată de valoare obiectivă și exactă. Un motiv alît de generos și de universal uman nu e nicînd epuizabil.

Ei se pretează la infinite transfigurări artistice, realizabile din unghiurile estetice și etice cele mai variate. Fidelitatea sau infidelitatea față de motivul original, popular, nu poate constitui un criteriu valoric absolut.

Orice dezvoltare lirică, epică sau dramatică ar cunoaște acest motiv nu reprezintă o trădare a originalului. E numai un nou mod de a-l înțelegi sensurile adînci și tăine, de a releva una sau alta din trăsăturile fundamentale ale mitului. Dacă în drama lui Lucian Blaga accentul cade în mod deosebit pe „Jurămînt”, pentru că autorul s-a preocupat în-deosebi de restituirile tragice ale fatalității, reintroducînd pe scena noastră veche concepție elenică a morții, decît jurămîntul celor zec mesteri va rămîne pentru totdeauna semnul sub care li se va deslășura destinul, în schimb în „Mesterul”, Adrian Maniu s-a oprit îndeosebi la ideea rezistenței tradițiilor, la inerția pămîntului și a țăranelor lui carbo-

ni. În spiritul piesei lui Adrian Maniu, evoluează și drama lui Ion Luca, căci și la el solul păgîn, inerția vechilor credințe reprezintă o rezistență îndărătnică. Apare aici în plus voința diabolică a unui călugăr care se îndrăgostește de soția lui Manole. El pune la cale dărîmarea zărilor. Construcția se poate realiza numai jertfînd o ființă umană.

Datorită intrigilor lui moare și Lăcrămioara, și mesterul. Drama aceasta e mai aproape de omenesc dar pierde din suflul mitic al legendei. La Goga înțelegem o prezență activă a celor două tendințe: chemarea spre ideal, spre spiritualizare și jertfa și chemarea spre leac, spre omenescul din artă. Dacă eroul lui Goga, de pildă, e „în frac” sau „în halat alb”, destinul lui nu se îndepărtează cu nimic de sensul jertfei din popularul „Mesterul Manole”. El îl completează și-l amplifică din perspectiva proprie a postului. „Dintr-o legendă care a putut să ardemească superficial o serie de scrieri observăm Tudor (Arghezi) — unii, alții nu, dl. Octavian Goga extrage o frumusețe subiectivă nouă, veche cît și piesa, însă secretă și nedescoperită, simbolică legendei. Mesterul Manole nu e un arhitect care asigură temelia catedralei zidindu-și într-însa, descriptiv, nevasa. Mesterul Manole este fiecare creator de artă, și de acțiune, și fiecare zămisitor și întemeietor care trebuie să îngrape în efortul limitat ce are mai scump: nu se poate viață nouă fără jertfă”. Exprimînd un adevăr etern valabil pentru drama creației, Goga mărturisește în zămisitorul tragă al sculptorului Andrei Gălea, frămîntarea dureroasă a propriilor sale vieți, care se degajă limpede și din volumele lui de versuri: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară, Din larg. Ideea de sacrificiu personal în interesul colectivității, ideea jertfei de sine a artistului în vederea desăvîșirii operei sale, e prezentă în toată poezia lui Octavian Goga, care merge, în poezia „Rugăciune”, pînă la rezoluția: „...Conștient pe ale coordonate: Poezii, Din umbra zărilor, Cîntec fără țară,

CICERONE THEODORESCU: „ZBURĂTORUL DE LARG”

MAI E PÎN-LA CAPĂT

Chiar dacă pe creste
dă soarele-n scapăt,
mai bate-n seninuri, mai urcă-n tempeste
a zborului miraculoasă poveste.
Mai e pin-la capăt,
mai este...

OȘTIRI CREDINCIOASE

Sint, jos, milioane
de brațe în leagăn, de lanuri bălâne;
sint scuturi adinci — aurii bărdăgane —
și ochi care scapără
ca roua, mai toare;
e Dunărea-n zălele ei curgătoare,
sint lucile-n platoșe verzi de răcoare
și sulji de străji în tresăria dreaptă;
și toate din nou pe cocor îl așteaptă,
nu-i singur cocorul cu aripi luntrăse
vislind către larg pătimașe;
oștiri credincioase îl apără
cu dealuri ca bronzi și văi de aramă;
și toate îl cheamă
la ele în tabără,
din țara vintoașelor unde a fost,
să vină-ntr-o clipă, să-i dea adăpost.

ADUNĂ-TE CÎMPULUI, ARIPĂ...

— „Adună-te cîmpului, aripă. Te va
pătrunde, din inima șesului, seva.
De patima zborului poți fără teamă
să dai, între holdele harnice, seamă!”

— „Holdă, crești!
Eu să zbor se cuvine...
Să duc vești
peste tot, despre tine.”

— „Să zbori vestitor al recoltelor bune!
Înalță-te-oricînd și te du înapoi.
Cu aripa cheie-a văzduhului, spune
în bolta duratei, de noi...”

S-A-NTORS ZBURĂTORUL

S-a-ntors zburătorul
văzduhului larg.
E-n grîne, cocorul,
ca-n mări un catarg.

În aripa-i castă
el leagănă spice
și-o Dunăre vază
vrea-n bolji să ridice...

Să-și verse zăporul
furluni ce se sparg —
e-n grîne, cocorul,
ca-n mări un catarg.

COCORUL

LA FEL O SĂ ZBOARE

— „C-un pîlc de văzduhuri în osul ușor,
ești învingător și prieten în-nvinsul:
doar zborului — singurul cuceritor —
închină cuprinse cetăți necuprinsul...”

O sută de ani să aibă-nainte
să-și sature zboru-nsetat și fierbinte,
să-și gătească nări, să nu arie soare,
o sută — cocorul la fel o să zboare;
chiar de-i mai iubită gîlceava
voioasă, a stolului gureș
dînd buzna-n rafale și iureș
și ciugule holdă și slava;
chiar mai fericiți dacă-i zborul cuminte
de vrăbii ușoare:
nu sus, nu departe —
și care nu doare
și care nu arde!

SFATUL VULTURILOR

Pîrînd că așteaptă să-l vadă
la ei între păsări de pradă,
sus, vulturii stîncilor-zgîrie-nori,
puternicii singurătății moarte,
de-atîtea ori
priviră cocorul atenți, de departe,
simțindu-l din zbor
că nu e de-al lor,
că foarfecă-n plisc zărea lor fulgerată,
și-amar i-au strigat milostivul lor sfat,
nu o dată:

— „Regește plînd peste lîncele luturi,
tu nu simți în aripi bălînd două scuturi?”
— „Solia îi-e tristă și făr-njeles
prin grîne și bălji, zburătorule-ales!”
— „Un paloș îi-e pliscul! Ar și să înfrunte
chiar păsări de vază în munte...”
— „Ce-ți trebuie șesul?” — „Ce cauți în boltă?”
— „Nu-ți place mai mult slava noastră înaltă?”
— „La noi ai găsi zburătoare de soi!”
— „Ai fi mai în cinste la noi!”
— „Ți-ar da osultare, cînd zbori de pe stînci,
tîrîile, munții, genunile-adînci...”
— „Puteri de stăpîn, strălucire vitează
și faimă te-așteaptă. Cutează!”
— „Cînd aripa-ți ceruri de mare pătrunde,
tu roabă îi-o dăru cîmpului scunde?”
Din sclacii de piatră, mirajii i-au strigat:
— „Te pierzi! E păcat...”

Se pierde-ntr-o holdele lui cosînzene
și spicele-i pierd printre gene
și vulturii-așteaptă zădărnice să-l vadă
la ei între păsări de pradă.

REPTILELE, TRUDĂ NESPORNICĂ

C-un fir de secară la gleznă, înel
curat de logodnă, cocorul fîc
al lung cercetărilor faruri de rouă
din iarba cea multă și pururea nouă,
s-a-ntors — și nu-ntr-o clipă năpîrcilor spor
de ce i se urcă-n ascuns pe picior,
spre gîl: să-l sufoce, spre aripi: să-l coasă
Nu-i pasă
că lîntița băljii gelaasă,
cu verzi lipitori face casă.
Cocorul nu stă să asculte
ce murmure-obscure și comic lovcave,
ce salve de batraciune insulte
i-aruncă nocturne bălloace.
Smeralde să fie, el nu ia aminte
ce gîșteri îi trec înainte.
Zădărnice limbi despicate, febrile,
reped după el șuierînd reptile.

Acea căldare venină ce-ar strînge
pămîntul în balele brațelor ciunge,
cînd lafuri viclene,
cînd noduri nălunge,
o hidră de mil răscîndu-se-alene
cu cerul mormălează la ea în oglindă,
ar vrea să-l cuprîndă —
nu-i chip, nu-l ajunge.

Nespornică-n sine cădere și trudă,

mişcarea reptilelor băljii e-n cerc,
clăioase unde se-agită, asudă,
rotiri repetate se-alungă, se șterg
dar zare, iluzia smircului nu dă!

APRINSA-NILNIRE

În aripă-i stă, de-acolo-i adie
puternicul vis ne-ntrerupt, pe trezie.

Ca-n vis, toată vara,
prin șesuri cînd trece,
ii sună cu sprintene flamuri secară
și spice cu chivără și cădăre
întorc după el bucurăsele fețe,
se-nalță, văzduhul mîhnirii să-i spele,
și spun să mai stea, să nu plece,
ii cer, adînc, să se-ncreadă în ele:

— „Cu-adînci, generoase și calde năluci
tu cerul ni-l umpli, tu vara ne-aduci...”
— „Cînd lumilor șesului dai rotocolă,
cînd învîntă pe vestindu-ne lumile tale,
visează, cocorule!... Nici o tristă
nu poate să-nțunece visuri semețe.”
— „Ospetele lietei reci și mărunte,
se-ncometă selea de zbor să-ți înfrunte?”
— „Să ciugui: ca vrabia vor să te-nveje?”
— „Ce știi să te-nveje aceste ospete?”

O, mlaștina lavelor fără cratere!
Gîlțejuri viscoase, ostatec i-ar cere:

stigmatul pierzării în aripi să-i pună,
ratirea în loc i-ar numi-o cunună...
Dar noaptea și ziua cocorul fidel
va duce de gleznă același inel
spre soare: să-l treacă la el în oglindă,
sore taurul roșu: de corn să-i prîndă.
Cu zborul, încearcă durată... Și poate-i
va trece inelul de iarba durată!
Primește-oșă greu molliroasă bătrînă
din larmele clipei un semn să rămîna!

Să fiarbă-n el smîrcul cobînd zburătorilor,
gîlț aburi și ghioluri să-nlînda-n neșire
din șesuri prădînd cu nesa:
e alul îndemnul, de sus, al cocorilor
spre larguri întinși în triunghi, ca un braț,
la zbor, la aprinsa-nilnire.

ACOLO, ÎN TABĂRĂ

E balta pe ducă. Descrește.
Și tot ce din veac tilhărește
pămîntului, roadele, mugurii noi,
azi dă înapoi.

Pe diguri și-n holde e omul cu gîndul
prieteni, cu ochii fierbinji petrecîndu-l:

— „Să-ți sfîrșească aripa, să-ți-o răstoarne
cu lance de fulger furlunile repezi
și-n glod mărcăni să-ți sfîșie-n carne,
tu n-ai să te-nădupei de zbor să te lepezi!

C-un pîlc de văzduhuri în osul ușor,
vei fi-nvingătorul și-n veci ne-nvinsul:
doar zborului — singurul cuceritor —
închină cuprinse cetăți necuprinsul

Esentă eternă a zilniciei treceri,
puterea din aripa-ți pilpitoare
e-a gîndului meu, cînd cu aripa seceri
prin dogoritoarele lanuri de soare...”

Și mîngîietoare-i îmbată auzul
mădăsurii și bronziuri foșnind:
cucuruzul;
și iarba cea tină, pururea nouă,
cu-aprinsele-i faruri de rouă
spre-adînci, aurii-vitor bărdăgane;
și brațe în leagăn și scuturi ce scapără
de jos — milioane —
și corturi de aur pe cîmpuri, pe maluri
și marea ce flutură corturi de valuri,
oștiri credincioase, acolo în tabără,
î-adulmecă zborul, i-l știi și i-l apără.

O SUTĂ DE ANI

Pe creste
dă soarele-n scapăt.
Mai bate-n seninuri, mai urcă-n tempeste
a zborului miraculoasă poveste.
Mai e pin-la capăt,
mai este...

O sută de ani să aibă-nainte
spre cer năzind însetat și fierbinte
și nimeni să-ntr-o clipă n-are,
o sută — cocorul la fel o să zboare.

— „Să zbori, vestitor al recoltelor bune!
Întorce-te-oricînd și te du înapoi.
Tu bolta duratei descui-o și spune
de noi.”

Desen de RADU GEORGESCU

ALRO

Slatina — portul aluminului românesc, izvorul unor necesitate comori

La Slatina ajung noaptea. E
groznic de urt și de sălbatic.
Un lung drum printre felinare
strimbe, chicote, stîns, rupte. În
dreapta și în stînga, nimic: pînă
mînt gol, ars, pe niște muncule.
După o lungă orbăciere în praful
birjelor ce-mi merg înainte,
iată — ce ciudat mi se pare —
un glob de lampă electrică, apoi
altul. Se vad ceva case pe lătu-
rile drumului. Apoi tar strează
obosită a vechilor felinare grî-
boase. Rîndurile acestea sînt
sense de Nicolae Iorga, cu șai-
zece de ani în urmă. Învățătură
descrie localitatea și conchide
că: nădejdie-mi sînt puține
pentru acest oraș, unde viața
bute încetînd într-un trup amor-
tizat de multă vreme. Unii in-
tellectuali de odinioară au încercat
să imagineze o soluție pentru
prosperarea Slatinei. Gîndurile
lor se îndreptau spre Ol, pe
care îl vedeau arteră navigabilă,
și spre terasele din vecinătate,
de pe moșia domnească, unde
visau să se întemeieze un aer-
port. Pe atunci nimeni nu putea
bănuți că Slatina — pămînt să-
rat — va deveni portul alumi-
niului românesc (ALRO), izvorul
unor necesitate comori.

Iluminat fluorescent, orașul
de astăzi e curat, blînd, pî-
torec și cumine și doar o sin-
gură arteră, cea care face le-
gătura dintre Oltenia și Mun-
tenia, trecînd prin centru, e
mai zgornțoasă. Toate mașini-
le grele, lînd pieptuș dealul,
scot urlete și mugete și, ca și
cum ar trece dintr-o epocă în
alta, își găsesc odihna motoa-
relor abia sus, la drumurile ce
duc spre uzina de aluminiu, a-
flată pe vechia moșie domnească,
la Ciresov din Deal sau la
Pîrlitz, locuri închinăte de-a
lungul veacurilor fie mănăstiri
Stribaret, fie mănăstiri Cloco-
ciov și legat prin lîrsoave de
numele Brîncovenilor.

Renasterea Slatinei e de dată
recentă. Cu doi ani în urmă
s-au început primele lucrări la
uzina de aluminiu, iar acum,
după un ritm de construcții rar
fîntînit, aproape toate obiecti-
vele sînt date în folosință. Pe

netedă terasă, coșul de fum e
un far în cîmpie. Silozurile de
alumina sînt două butoaie ge-
mene uriașe. Turbul sau cas-
teul de apă e o umbrelă cu
spîțe de metal. Lungule haie
aie electrolizei, cuprinzînd peste
jumătate de kilometru întinse
extreme, par niște simfonie na-
pustindu-se spre orizont, cu
îoreștrele lor dintr-o singură
cască, verzi, de polistenu-
ci. Aici, piloni de înaltă tensi-
une tac să se înfiltească într-un
singur punct, cel mai incau-
descend din țară, energiile elec-
trice din Docești și Poroșeni,
din București, Argeș și Luduș.
Turnuri, piloane care poartă
pe creștet pîlatonilor norilor, ca-
targe argintii de corăbii ce vin
de departe, din muni, de peste
Ul, din Bărgăan, ele se
înaltă pe măsura ce se apropie
de Slatina, ca și cum ar
urma botirea planetei. Unele
catarge pier în azurul depar-
tărilor, ca niște fantomatici olă-
cari, altele mai apropiate întind
în brațe cablurile grele, pur-
tînd în artele compacte en-
ergii nevătăzite. Unele flote vin
dinspre Valea Muierei, altele
dinspre Fotozava, unde se con-
tînd cu turlele petroliere.
Multe catarge par schelete de
reptile preistorice smulse din
vînt cu haraci înalți, asemenea
cîmpurilor cu sulite ale lui
Vlad Iepes. Pilonii de înaltă
tensiune sînt caravane cu da-
ruri, candelabre ale mîntilor
albastri. Citiva sînt pe jumă-
tate stîni, toți de depărtări,
purtînd în văzduh — ca niște
epave după al nouălea val —
doar ramele cu vertebre de
porțelan. Cele subțiri par termo-
metre împlintite în sol ori cre-
ioane de antraci.

Întregul oraș a fost împresurat
de o armată de fier, de puter-
nicele flote ale electricității,
fără de care aluminiul n-ar putea
să vadă lumina zilei.

Una din primele unități ale
uzinei de aluminiu intrate în
funcțiune este fabrica de anozii
cu turnul de pastă, unde coșul
și smola, provenite din Orașul
Gh. Cîmpoiu-Dei și Hunedo-

ra, se unesc, pentru a da unul
din principalele elemente nece-
sare electrolizei. Complet auto-
matizat, turnul de pastă are me-
nirea să producă anual 24 de
mii de tone de anozii. Însă un
singur om, de la pupitul de com-
andă, poate supraveghea în-
treaga activitate a utilajelor per-
fecționate. Un panou pe care
luminesc să aprind și se sting,
semnalizează în vorbire lor ci-
frată, comandă după program
încălzirea, ciurirea și sortarea
cîntărilor, amestecul și presarea
substanțelor. Operatorul nu e
nevoit să se uite în bucăre,
să alerge de la magazie la presa
de 2500 de tone, nu trebuie să
urce cele șapte etaje ca să în-
telegă unde s-a produs o even-
tuală defecțiune sau întrerupere.
Întreaga grîă o au aparatele e-
lectronice, instalațiile automate.
O cabină închisă, cu uși meta-
lice și scări ce coboară în turn,
adîposteste aparatele de măs-
ură și control. Becurile din
schema turnului arată cu pre-
cizie locul unde se desfășoară
activitatea, mașinile care stau,
bucărele și malaxoarele în func-
țiune. Print-o fereastră poate
fi urmărit sulul mașinii de înre-
gistrare, pe care cifrele apar
dactilografiate de o mină nevă-
zută. Aparatura de după para-
vane arată ca aparatele de
radio desfăcute. Aici sînt lămpi
radio desfăcute. Aici sînt lămpi
și lanterne magice, ceasuri e-
lectrice care bat singure și
arată ca pentru ele însele ora
exactă, fără să greșească nicio-
dată. Impulsurile ce vin de la
malaxoare sau de la ciur, de la
mori sau de la presa trec prin
aceste filtre, impresionează dife-
rente mecanisme, le pun în miș-
care și, deodată, observi cum pe
un fel de cadran se deplasează,
rotîndu-se, un mic picior de me-
tal cu o roțiță în capăt, care a-
tînge arcuri, face contacte, emite
semnale și comenzi. Totul se
mișcă aici cu precizie milimetrică,
într-un ritm de mașină mu-
zicală. Matematica și muzica nu
se pot mai bine înfrîși în mă-
surarea timpului, ca în aceste
creie electronice. În timp ce
ceasul bate cu un metronom,
observi cum un grup de aparate
se trezește, iese din indiferența

și nemișcarea de pînă atunci, în-
cepe să plîie din lămpi, să cli-
pească, să bată un tact, să între-
țină un șuler, un tîrîit, să lo-
vească niște clapete și apoi să ră-
mîna liniștit, ca după îndeplî-
rea unui ritual, să-și stingă lăm-
pile și să tacă. Ceasul continuă
să măsoare timpul și să dea în-
tr-o parte dispozitive, alor
grupe de instrumente cîndele,
care sînt montate pe pereți me-
talici, în sertăreșe, pe polițe, în
casete de metal argintiu. Prin-
mînd print-un nerv un flux de
energie, cite un electromagnet
înțepe să bată un tact morse,
atrîgînd o lamelă de crom și
eliberînd-o în aceeași clipă. Fi-
lamentele se roșesc, devin incan-
descente, iluminînd parcă un
vîmp secret, un grup de celule
care gîndesc prin mișcarea de
nervi electrice, în timp ce cheia
automată strînge sau eliberează
cama. Un alt dispozitiv sparge
crusta electrolitului cu o cioc
puternic. Același agregat duce
oala de topitură, instalează con-
ducta prin care este absorbit
aluminiul, realizează încălzirea
de criolit și alumina.

O hală de peste cinci sute de
metri, cu o producție de 25 de
mii de tone aluminiu pe an,
poate fi acționată, datorită a-
cestor perfecționate agregate,
numai de șapte oameni.

Turnătoria este o hală înaltă,
spațioasă, cu patru poduri rulan-
te, de 12 și 5 tone. Aproape
toate cele zece cuptoare sînt
gata pentru probele tehnologice.
Cam de mărimea unor vagoane,
turtite, cuptoarele au îmbrăci-
minte metalică în exterior, iar
în interior cărămîdi izolanță,
magneziu, șanotă și vală termi-
că. Căra dreptunghiulară a cup-
toarelor permite să privești fier-
beria liniștită a aluminiului,
baia de metal alb-argintiu care,
în interior, pare roșu din pri-
cina reflexelor de la rezistențele
de crom-nichel. Prin coșuri, ga-
zai supraîncălzit iese ca un riu
lichid, tremurător, estompînd
părțile din hală ce pot fi pri-
vite prin el, ca print-o lentilă
sau ca print-o fereastră udată
de șiroaiele ploii. Coșul de e-
vacuare a gazelor îndînd pelucă
tremurătoare în văzduh, din ha-
lei o fluiditate aparentă.

Din timp în timp, metalul
liniștit se acoperă cu zgură și
cupătorii introduc dirgul, rula
sau fotorul, stringînd spuma,
așa cum gospodinele string spu-
ma de pe dulceață, sau cum
brutarii scoț pîinea pe lopăt.
După o vreme, unelele trecute
prin fiertura de aluminiu sînt în-

tinse jos și stropite cu un pulve-
rizator de criolit amestecat cu
apă de sticlă, ceea ce formează
pe suprafața uncelor o soluție
refractară. Apoi începe bascu-
larea metalului. Este tras un
jgheab în dreptul unei firide, în
coasta cuptoarelor. Prin apășarea
unor butoaie, se pune în func-
țiune instalația de basculare. Un
arbore gros se înalță de dede-
sub, urcă treptat în pieptul ba-
zinelui, mișcînd masa topită a
aluminiului și ridicînd-o pînă la
gura întunecoasă, din care ur-
mează să se scurgă o șuviță în
jgheabul de transvazare. Orbit
parcă de lumină, apare în firidă
un cap de șarpe alb. El nu
îndrăznește să escaladeze corpul
cuptoarelor, se cîdeste, dă intr-o
parte, în alta, lîcărînd frumos,
ca argintiu viu. Împins din spa-
te, acest cap alb se repede deo-
dată subțirito afară și numai
cît face doi metri, serpușii, și
înțepe să simtă că-î îngheață
singele în vine, sleiește de pu-
teri și se învinește de frig, își
micșorează viteza și se zgribu-
lește. Ar rămîne pe loc, dacă
altele forte nu l-ar urma și nu
l-ar depăși, menținîndu-i tem-
peratură corpului. Jgheabul pare
străbătut de un flux de mercur.
Șarpele prinde poșigiță de oxid,
se îmbracă într-o pielăș subțire,
care se și lipește de peretele
jgheabului, o piele încrețită, de
culoare bej-roșcată. Sus ea se
simte palpităția unei vietăți care
fuge, se zbate, respiră, tremură
și se furizează grăbită. Tîrîndu-se
mai înti, aluminiul va fnvîța să
zboare și se va obișnuși mai
tîrziu cu vitezele cosmice. Aici,
abia născut, e în faza lui pre-
istorică, și nu trebuie să ne mi-
răm de teama cu care intră în
lume. Păsările își au originea în
neamul reptilelor. În sfîrșit,
suviol alb intră în baia de alu-
miniu, în feeria altor bolți ilu-
minate, cu cer de cupor ce
seamănă cu apusul soarelui,
vîrgat, sulim, anouînd veșmint
de purpură asupra pîrlului scil-
pitor, care deodată prinde cu-
loare și curge liniștit, scufundîndu-
se fără zgornț, ca untdelemnul,
în masa incinsă și fluidă.

Pe jgheab, în urma lui, rămîne
o poșigiță creată, impuritățile
metalului.

Aluminiul este, față de fier,
aur, cupru, argint, plumb, unul
din cele mai tinere metale, dar
calitățile lui l-au făcut să-și cîș-
tige, într-un secol și jumătate de
existență, drepturi extrem de
mari în industria modernă. Mul-
tiplele lui întrebunțări în con-
strucția de automobile, avioane,
nave etc. fac ca industria noastră
să nu se poată lipsi de el. Con-
strucția uzinei de aluminiu de
la Slatina a devenit una din
preocupările naționale, și nume-
roase întreprinderi au contribuit
la ridicarea și dotarea acestui
edificiu. Muncitorii, tehnicienii
și inginerii aluminiului româ-
nesc s-au specializat în uzine
din țară și în întreprinderile
similare ale lui Pechiney din
Franța. I-am găsit la posturile
lor, total stăpîni pe meserie,
ca un frumos trecut în dife-
rite ramuri ale industriei nos-
tre socialiste. Ion Chiriță și Gh.
Rădulescu, unul electrometalar-
gist pregătit pentru electroliză,
șef de echipă la demaraj-elec-
troliză, altul operator principal
la turnul de pastă, fost muncitor
la coceră din Hunedoara,
s-au întors „acasă”, pe meca-
gurile Slatinei. Deocîndată nu
se vorbește despre faptele lor.
Ele abia au început să fie în-
scrise în cartea de aur a uzinei
de aluminiu, în schimb ne
sînt descrise cu multă admira-
ție faptele constructorilor, ale
celor ce-au obținut la Slatina
unul dintre cele mai rapide
ritmuri de înaltare. Castelul de
castelul de înaltare, Castelul de
apă trece drept unul din suce-
sele notabile, deoarece a fost
construit fără sprijiniri. La șai-
zece de metri înălțime, rezervo-
rul a fost turnat pe timp de
iarnă, pe un sistem de grinzi
metalice dispuse în jurul axului,
ca razele unei umbrelor. Ca să
nu înghețe betonul, umbrela
castelului a fost acoperită cu foi
de polietilenă, iar în contraie au
fost sulfați aburi fierbinți. Sub
umbrela străvezie au lucrat cu
răbdare și precizie muncitorii
Gh. Buzătu și Ion Circa,
dulghierul Ion Călinoiu, beto-

nistul Ilie Diaconescu. Șeful de
echipă David Bărgăan a trecut
din evidențiere în evidențiere,
adevărat veteran al sanitelor,
la fel ca și Dumitru Antonescu,
montor renumit, care a condus
lucrările de betoane la electro-
liză. Tînd seama de marea can-
titate de prefabricate folosite pe
santer, montajul care a început
practic la 1 ianuarie 1964, a fost
aproape deplin încheiat azi, ceea
ce e o dovadă elocventă a me-
ritelor arătate de harnicii con-
structori. Sub conducerea ingi-
nerului Gh. Rogozea, scheletul
de susținere a turnului de pastă
a fost ridicat numai în trei luni
de zile, renunțîndu-se la siste-
mul clasic, care ar fi durat du-
lău. Același inginer, în colabo-
rare cu alți specialiști, a elabo-
rat o tehnologie nouă de mon-
taj a blocurilor catodice în ce-
lule, ceea ce a dus la obținerea
unor economii în valoare de trei
sute de mii de lei. Un punct de
merit l-a obținut înălț ingi-
ner Ion Beraru, șeful serviciului
de mecanizare, prin instalarea și
rularea întregului parc de ma-
șini și agregate, chiar cînd ace-
stea au sosit pe santer fără do-
cumentatia necesară. El vorbeste
cu multă mîndrie despre șeful
coloanei de utilaj-transporturi,
Ion Gogoșă, vechi mecanic de
locomotivă, de patru ori inova-
tor, care a izbit să monteze
bobul poțonez fără să fi văzut
vrednă o asemenea instalație,
numai din intuiție, după localul
pieselor. Maistrul a recomps în-
tregul utilaj, n-a săvîrșit nici o
greșală și a dat în funcțiune
bobul înainte de termen. A exis-
tat, într-un cuvînt, pe santerul
slătinean, o mare întrecere a
constructorilor, care s-a încheiat
acum, în împlinirea Congre-
sului, cu deplin succes.

Parafrazînd cuvintele lui Nic-
olae Iorga, putem spune că viața
poșează aprig într-un trup soos
ieftiniv din amorțirea lui secul-
lă și că pe moșia domnească
din Slatina, alături de cocorul
care a făcut cu îndrăzneală sal-
tul pe înălțimi, domină trium-
fător unul din cele mai puter-
nice edificii ale socialismului.

Traian FILIP

GRIGORE HAGIU

SFERA GINDITOARE

PARTIDULUI

Tulburatoarea mea materie esti tu, din tine m-am nascut, pe mine insumi sa ma pot cunoaste, in tine ma intorc si constiinta sint din constiinta, si tu esti universul meu si lumea mea, si tara mea, eu insumi pina dincolo de mine.

Si punctul meu de sprijin cel mai adinc si ndepartat sint primele miscari de clasa, un arc istoric atelit in care toata viața mi-o apas, sa pot imbrătișa mișcarea înaltă, ideile cu mine insumi sa le ating.

Din constiinta m-am nascut și eu sint ea și-ntr-ina sint și-o pot cuprinde și o pot împartăși, necunoscutul ei e dezvoltarea însăși, ceea ce naște chiar sub ochii mei, atit de sigur și real incit obiectul singur își creează umbra, și stă-n puțința mea, de sine stătător și imi aleg orbita și s-o probez cu mine insumi, cu mine insumi s-o măsoar.

II

E dusă pentru totdeauna spaima pentru că nu mă recunosc vîndînd din gularile mari și siderate, din bobul singular ce naște din neputința de a fi el însuși obiectul propriei desăvîșiri, neșturat de propria-i putere, pulverizat de propria-i putere.

Halucinantă claritate e drama mea de care m-am legat, eu numai chipul omului drept chip mi-l recunosc și doar un singur chip și doar un singur om, lupînd doar într-un singur timp și loc pentru o lume unică și numai în secunda-n care mă voi rupe din drumul ce-ncepînd în el își conține și scopul, subt lucruri voi decada dar mai dezordonat și mult mai jos, de-o mufierică-amintire devorat.

Să vezi ceea ce vezi, să îți chiar mișcarea ta să-ți bată ochii pe trupul-nrag, privindu-te mai repede decit poți fi și totuși niciodată să nu te zăpăcească realitatea orbitoare.

III

Recunoscîndu-mă în tine mă recunosc în toți și nu mai pot fi singur.

Sint singure doar amintirile care se uită, acele amintiri și-acele întimplări ce singure-și atrag pierdutele-amintiri și întimplări, tot mai puțin și scăzut chemînd amintirile, întimplările, magnet mîncat pe dinăuntru de propria-i dorință de-a o fi gol.

Voi fi deci singur doar în ce dispare, în ceea ce e necesar să plară și-acea singurătate se va plînge ea singură pe sine, pîndîndu-și singur stigmatul îndepărtării ei și dorul ei de autodistrugere.

Să-mi văd singurătatea, din ce în ce mai rară, mai înguste fiindu-i liniile negre; din ce în ce mai absorbite de roata singelui meu lute-n învîrtire, atit de lute-nicit rămîne numai el și este numai el, nemiavînd să se oprească-ntil și-opoi nemiavînd să se oprească.

IV

Tu constiinta ești gîndindu-se pe sine din mii de oameni deodată și chiar acolo unde sint lucrurile prea fragile - și-astfel eu insumi te imit.

Acest pămînt pe care stau ești tu și casa-n care scriu ești tu și mina mea zvicnînd direct din mîntu tu ești, bătoia ultimă de inimă pe care-un ultim gînd o mai aude, acel tărîm din mine unde-i cu neputință divizarea și între noi nimic nu mai există nemiavînd să fim decit același început de inimă și gînd, de mînd și mînt, de casă și pămînt, organizînd mai bine totul în constelare unică, intensă și egală cu ea însăși în orice punct de creștere.

Și încă și mai mult îți aparțin, cu cea ce e neștiut în mine cum tu îți aparții cu cea rază lovindu-mi dulce centrul și cercu-ntrag luînd loc, despovărindu-și zona de lumină.

V

Destinul meu e-nțelegătoare să te înțeleg pe tine și el puteam să-mi atrage incit prin el eu trec și cad în univers departe, spre rădăcina lucrurilor toate și-a constiintei mele; plină în adînc; destin ce se refacă mult mai vast! chiar în secunda depășirii lui și universul noi și-adaugă și lucrul noi, o constiintă nouă, pe măsura lui.

Destinul meu e viitorul pe care îl întrec mereu în goană; destinul meu se-motriveste doar împietriri mele și numai cînd devin inert și brusc din drumul meu m-opresc, el sare dincolo de mine, smulgîndu-mă-nainte, cum timpul își atrage spațiul, viteza învelșul ei material.

Destinul meu eu insumi sint, cel care-ncet se pregătește și lese din țiparul lui, asemeni tuturor pe dinafară, pe dinăuntru de neînlocuit.

VI

Spre miezul tău, cu cîntecele mele-ai-e, cu mine insumi și tu ești rădăcina, greutate, creștere și zbor.

În lucruri te voi căuta și-n oameni, adeseori fiind în ele numai ei, pentru că rădăcina ta este Doltona, pentru că nu-ți pot greutatea măsoara decit în marile lingouri de la Hunedoara și creșterea în înălțarea meteoritului din sus de Argeș, care va naște din beton lumină și zborul tău în usurînța aripelor de aluminiu ce vor începe să se bată în curînd la Slatina

Astfel te-ajung, îmbrățișînd realitatea toată, arzînd în miile de chipuri concentrice izvorînd din raza ta, de-aproape atingîndu-te cu versurile mele împreună, cu mine insumi la un loc și rădăcini tale greutate îi sporesc cu toți înălțării mei și creșterilor tale zbor le-adaug cu singele acesta doar al meu, desfășurîndu-și steagul mereu mai mare-n prelungirea trunchiului drept de fluier alb de os.

Și te găsec tot mai deplin în ceea ce va fi, în ceea ce voi fi, și rădăcini tale greutate îi sporesc cu toți înălțării mei și creșterilor tale zbor le-adaug cu singele acesta doar al meu, desfășurîndu-și steagul mereu mai mare-n prelungirea trunchiului drept de fluier alb de os.

VII

Acum și eu dacă vreau să-ți fiu la-nălțime și vreau, nu mai pot să gîndesc doar pentru mine, sint timpul gîndind alte timpuri, înfipit răbdător în prezent.

Sfera-nvîrtindu-mă repede un trup imi lansează în spațiu; celălalt mi-l leagă adînc de pămînt și sint între-aceste două orbite locuitorul propriilor mele cuvinte, celăteonul globului tău.

O singură tare culoare, cea roșie, se-nvîrte pînă devine inimă, crește o singură pînză de steag, pînă nu mai are nevoie de trunchi, fiindu-și zbaterea în zbaterea ei însăși, eu sint pentru că nu mai am nevoie doar de mine insumi, o mie de ochi mă privesc și eu nu mai pot fi decit ceea ce văd ei, ceea ce vor să vadă ei.

VIII

E liniștită sfera lumii tale, astru fecund și greu, și în mișcare-nconjurat întotdeauna de-un inel saturnic, vizibil de la mare distanță.

Noi rînd pe rînd îl sintem simbur clocotitor de lovă și dulce scoarță de pămînt, fluviu și arbori bănuindu-se în văl, văzîndu apropiînd prin limpezime stelele îndepărtate, dar lava cu pămîntul fluviile cu arborii, văzîndu de la stele pînă la țărba înnoată sintem noi, o densă-nălțare, zvicnînd jur-impjurul ei alcătuirile primare, păstrîndu-le doar aparența.

Și vidu-i tulburăm pe unde trecem, lumina către noi o deviem, stelele polare îl impunem o nouă ordine în cosmos și soarele-și dă seama, în sfîrșit, pentru ce-a ars și-acum se vrea pămînt, viața se sparge iar și iar se-alcătulește-n stele, pentru că vidul și lumina, steaua polară, soarele cu stelele, sintem noi; un dor de oameni într-o sferă-nscris, un viitor posibil cutremurat adînc de un prezent mereu intens ce este realitatea trupurilor noastre: marea sferă gînditoare.

GEORGE DEMETRU PAN

FIUL

Și dacă-mi spune Heraclit, eu curg în șipot de iubire peste lumi; nu-mi prinzi, tu, Vidnus, firul în amurg ca-n ceasul tău de zgură să-l insumi.

Și dacă-n viața mea sint armonii, nu-s ale mele; toate portă-un dar - tu, Psiche l vino, încă poți să vii, eu nu-s al meu; ci-s parte-a tuturor.

Și dacă puțul ierbii joacă-n vînt, cu el mai joc, cu el mă însolesc, am mii de dezmiardări pentru cuvînt, un fir de singe-mi trec în ce-mplinesc.

În noap-te

Comandantul companiei ceru un voluntar. Se prezentară șapte. Se opri la fruntașul Găvană — un bălăneț mic și îndesat, pe care îl văzuse cu câteva luni în urmă înfînd în apele Mureșului. Îl chemă în adăpostul lui și, la lumina pîlpitoare a oaptilui, îi citi ordinul de luptă: „*Forțați Hronul, se auzea glasul sever al ofiterului, și ocupați urgent un cap de pod.*”

Ofiterul desfăcu apoi harta zonei și, cu o voce la fel de severă, se apucă să-i explice ce apele Hronului sint repede, a-dînci, iar pînă la celălalt mal avea de înalt aproape șaptezeci de metri. Ostasul îl asculta cu atenție, chinându-și mintea să rețină fiecare amănunt. „*Pozițiile nemților de pe celălalt mal nu se sint cunoscute. Tu, însă, trebuie să ații dacă locul ales pentru debarcare e potrivit sau nu, conchise ofiterul. Ai înțeles?*” „*N-ies!*” răspunde el calm. „*Știți bine să înțeleg?*” îl mai întrebă ofiterul. „*Am crescut la Dunăre, domnle căpitan!*” se explică ostasul. „*N-ar fi bine să-ți faci o pluta?*” își dădu căpitanul cu părerea. „*Mai mare darava decit ocazia!*” răs-

puase ostasul ei, pentru înția oară, zîmbi cu un aer mucealit. Iesînd din adăpost, străbătura o pădurice de pini și, după ce făcură vreo cincizeci de pași, ajunseră la Hron. Mărie era pe stîrșite. Zăpada încă nu se topise. Frigul se lăsa mai cu seamă noaptea. Într-unul din cele două lăcși, ofiterul se auzea să spună: „*Să n-aveți grijă, domnle căpitan!*” căută ostasul să-și liniștească comandantul, în timp ce se dezbrăca. „*De Bobotează, la mine-n sal, mă puneu popa să scoi crucea din Dunăre și n-aveam nici pe dracu!*” Ostasul rămase în cămășă și izmene. Făcînd din lucrurile dezbrăcate un sul bine strîns, pe care-l strînsese și mai bine cu o curea. „*Să n-aveți nici o grijă!*” spusese iarăși și, deși ofiterul nu-l vedea bine față, stia că ostasul rîde cu un aer mucealit. „*Aa bîdonul asta cu tine, zise ofiterul la despărțire, să bei o gară de coniac. Și să știi că din jumătate în jumătate de oră, o să trag cîte o rachetă roșie, ca să poți să te orientezi. Înțeles?*” „*N-ies!*” Ostasul intră în apa rece. După cîteva pași se oprî. În noaptea, păsă o umbră albă. Ofiterul îl mai văzu aruncîndu-se în valuri. Pe armă nu-l mai zări.

Ostasul înotă multă vreme cu o mînd, în timp ce cu cealaltă tinea deasupra capului bocceluța. Valurile erau de gheață, tăioase, dar, după o bucată de vreme, înolțorul se încalzi. Înnota ritmic, elegant, și valurile Hronului îi se supuneau. Curînd, ochii lui deslușă conturul celuilalt mal. Își fixă un reper și se îndreptă spre el. După alte zece sau cincisprezece minute de înot, o-prindu-se, simți sub tălpile picioarelor lunecusul pietrelor de fund. Începu să meargă călînd cu grijă. Cînd puse piciorul pe mal, prînsă să dir-die. Își desfăcu repede sulul, își lepădă cămășa și izmenele a-de, și-și trase pe trupul înghețat uniforma aspră. Se încalzi, dar nu prea tare. Își aminti de bîdonul căpitanului. Coniacul îl încalzi de-a bine-les. Apoi, se uită în juru-i. Într-unul din lăcși se făcuse parcă și mai dens. O clipă, beznă și singurătatea îl înfricoșară. Apoi, îl se făcu rușine. De dincolo, de unde-l lăsase pe căpitan, răsări o rachetă roșie... „*A trecut o jumătate de oră! Ce repede!*” gîndi el și senza-

● PATRU SCHIȚE DE HARALAMB ZINCĂ ●●●

ția singurătății i se risipi. Scruță beznă. Malul era abrupt. Urma să-l urce. Își ascunse cămășa și izmenele, adună cîteva pietroaie și-și făcu un semn, apoi începu să urce cu pas de pisică malul abrupt. Era o liniște nesfîrșită. Nici o împuscătură, nici un țipăt, nici un zgomot mare ar fi putut să trădeze prezența vreunei primejdii. Ajunse, în sfîrșit, sus, și nimeri într-un stufăriș des și uscat, care se pierdea în beznă. Rămase un timp locului, trase cu urechea: își zise că avea de-a face cu cea mai pasnică dintre nopți... Porni prudent prin stufăriș și, cînd a ajuns aproape de capătul lui, căzu pe neașteptate într-o canăci de sîrmă ghimpată. La cap-

ceput, nu prea pricepu ce se întimplase, dar cînd pricepu, era prea tîrziu. Sîrma i se înfășurase în jurul trupului ca un șarpe subtil, cu zece de gheare, pe trupul-prelung și rece. Ghimpii i se înfășuraseră în carne ca niște colți de fier, țintuindu-l locului. Simultan, jur-impjurul se declanșară semnalele de alarmă ale capcanelor. Zece de rachete albe făcînd o breșă în beznă și noaptea se slinse. Ca la o comandă, se mai declanșă apoi întregul sistem de apărare al nemților. O mitralieră, al cărei reper fusese fixat din vreme în direcția capcanelor, trase orbeste. De aceea, ostasul nu se chină mult în mușcătura ghimpiilor...

ciobanului care și-a pierdut oile”. Mărsăluiră mai departe... Fortăra, într-un sfîrșit de toamnă, înepse adînci și repezi ale Tisei. Noaptea, la flăcările unei case incendiate, se făcu apelul. Răspunsură opt și cu sergentul nouă. Mărsăluiră mai departe. După asaltul Dobrețului, plutonul rămase în patru ostași și cu sergentul cincî. Lăsară în urmă patru morminte și un cîntec de jale. Mărsăluiră mai departe. Iarna le iesi în cale. În apropiere de granița Cehoslovaciei, plutonul primî înfîrți. La apel, răspunsură opt. Cel de-al nouălea era sergentul. Nicolae T. Pinteza duse fluierul la buzele-i crăpate și zise o urare noilor sosiți. Cînta cu palămă, ca și cînd ar fi vrut să le povestească istoria celor zece ostași și cu sergentul unsprezece. Dar ave impresia că „bobocii” nuși înțelegeau cîntecul și se înfrîșă. Cu cît se înfrîșă, cu atît și cîntecul răsuna în țerna slovacă mai nostalgic. Mărsăluiră mai departe. Ajunseră pe crestele acoperite cu zăpadă ale munților Tatra Mică. Într-o noapte, cînd luptele se mai potoliră, sergentul făcu apelul. Răspunsură patru ostași: Nicolae T. Pinteza, Victor R. Manea și doi „boboci”.

În noaptea aceea, într-un adăpost strîmt și friguros, Pinteza cîntă în surdînă. Auzi de estă dată simțimintul amar că numai Victor R. Manea îl ascultă cu luare-amînte. A doua zi, pe o vreme geroasă, laolaltă cu alte plutonuri, cei patru și cu sergentul cincî, atacară o colă stăpînită de inamic. Atacară o dată, de donă, de trei ori, atacară pînă către ora prînzului. Fură respinși. Și plutonul se pomeni din nou în adăpostul de la poalele cotei. Sergentul nu mai făcu apelul, dar Nicolae T. Pinteza descoperi îndurerat că Victor R. Manea, tipograful acelea făcut din București, nu mai era printre ei. Îl podidură lacrimile. Îl revăzu cu capul lăsat pe un umăr, așa cum obișnuia el să-i asculte fluierul, cu ochii închiși, cu o expresie de evlavie întipărită pe chipul uscăvit. Așadar, rămăseră trei și cu sergentul patru.

Ceva mai tîrziu, de pe teritoriul nămaș, se auzi un gemăt și Nicolae T. Pinteza tresări. Auzul său fin recunoscuse glasul tipografului. Se ridică în vîrtul bocancilor și se uită peste parapet. În bătoia soarelui, zăpada strălucia orbitor. Gemătul tipografului se auzi din nou și Nicolae T. Pinteza văzu în depărtare înălțîndu-se o mînd cu degotele răschirate: se înălța parca dintr-o groapă. Încercînd zădărnîc să se agate de ceva nevăzut, nu mai avu nici o îndoaială: era camaradul lui, „veteranul” plutonului, Victor R. Manea. „Mă duc să-l scot de-acolo!” îi zise Nicolae T. Pinteza sergentului. „Așteaptă-ți întinericul!” îl sfătui acesta. „O să moară pînă atunci sau e să înghete!” răspunse Nicolae T. Pinteza. „Bine!” se învoi gradatul.

Nicolae T. Pinteza nu mai zăbovi: lăsă în transee ranita și fluierul, luă pușca, lopata și se sălță spre inamic peste parapet. De acolo începu să se lîrle pe burta, prin zăpadă adîncă și orbitoare. Gemetele îl chemă într-una și pînă la ele avea de străbătut peste o sulă de metri. Se ridică în coate și cătă într-acolo:

liniște adîncă

Însă repede echilibrul. „*Ce liniște mormîntală!*” constată el, și gîndi că din pricina asta nu stie încotro s-o ia. Două rachete se înălțară din nord, sfredelînd noaptea, ca apoi, în cădere, să sfîrșească pe toată întinderea cîmpiei umbră fantasmatică. El se aștepta să auză imediat focul unor mitraliere, dar liniștea continua să fie la fel de mormîntală. „*În direcția aia, gîndi el, sint ai noștri!*” Dirindînd de frig o luă într-acolo... Așa rătăci toată noaptea între cele două linii, împiedicîndu-se de cite un cadavru. Rătăcea și se întreba disperat de ce-i alina liniștea. Într-un tîrziu, ostent de umbriet, se împiedică de piciorul unui mort. Căzu și nu mai avu putere să se ridice.

În zori, un sanitar dădu peste dînsul. „*Hei, ostas, trăiești!*” îl întrebă sanitarul zgîlîndu-l. El simți mîna prietenească a omului, deschise ochii și se ridică în genunchi ca pentru rugă. Deschise gura să întrebă: „*Nu ști unde-i compania o țelu?*” dar nu-și auzi glasul. La lumina vîntată a zorilor văzu buzele celuilalt mîscîndu-se, dar el n-avu o vorbă, iar inima îi fu năpădită de o cruntă presimțire. „*Mă auzi?*” îl întrebă sanitarul din nou. Ostasul deschise gura și rămase cu ea căscată. În clipa următoare, izbucni într-un plîns nervos, fără sunete. Sanitarul pricepu. Îl ridică, îl luă de mînd și-l făcu semn să-l urmeze. Contuzionatul se supuse ca un copil umil.

semn că și-n zîta aceea fuseseră destul. Uneori îl vedea scînd mult și ar fi vrut să-l roage să-și citească și lui din „*Jurnal*”, dar nu îndrăznea. „*Abia în cea de-a douăzeci și șaptezeci și una noaptea se petrecu un fapt care-l ului pe transmisionist.*”

El, ofiterul poreclit de unii din linia întâi „*Contopistul*”, i se adresă în soaptă: „*Ascultă, mă Ghilă, vrei să-ți citească?*” „*Cum să nu?*”, răspunse transmisionistul nelăcșorînd. Adăpostul era luminat de o lampă de gaz; el luă registrul ca pe o carte, o apropiă de lampă și citi cu o voce obosită:

11 MAI 1945

„*Azi a încetat războiul și pentru batalionul nostru. În trei zile — de la capitularea nemților — am străbătut 207 km, urmînd în răzăz înamicul. Începînd de la 23 August 1944, batalionul a fost prezent acolo unde greutățile au fost mai mari. Peste tot a fost la îndemna misiunii lui. Mormintele eroilor noștri, înstrălate de la Mureș și pînă la Bov-Vesi (Boemia) stau mărturie că batalionul și regimentul nostru și-au dat din plin jertla lor pe altarul Patriei. Pentru urmașii noștri, pentru cei care vor căuta să imortalizeze tapetele noastre de arme, lăzorii de insipiație nu va fi niciodată epuizat.*”

În altele trei zile ale războiului, batalionul n-a suferit nici o pierdere. Au fost capturați 1311 prizonieri!”

Ofiterul tăcu. Pe fața obosită, luminată palid de fitilul lampii, transmisionistul desluși, pentru înția oară, o expresie de vîgă bucurie. „*Îți place?*” întrebă ofiterul. „*Îmi place!*” răspunse transmisionistul și se uită la ofiter cu admirație.

Bătea pe front un ceas... În zori, „*Contopistul*” iesi din adăpost să întimplie răsăritul soarelui. Era o liniște adîncă. Războiul murise. Nu departe de adăpost, vultu o pădurice de mesteceni. Se îndreptă într-acolo. Explozie minelî hileriste, ascunsă sub un strat de pămînt, făcu pentru o clipă primăvara să se retragă sperială...

„*Ascultă, mă Ghilă, vrei să-ți citească?*” „*Cum să nu?*”, răspunse transmisionistul nelăcșorînd. Adăpostul era luminat de o lampă de gaz; el luă registrul ca pe o carte, o apropiă de lampă și citi cu o voce obosită:

11 MAI 1945

„*Azi a încetat războiul și pentru batalionul nostru. În trei zile — de la capitularea nemților — am străbătut 207 km, urmînd în răzăz înamicul. Începînd de la 23 August 1944, batalionul a fost prezent acolo unde greutățile au fost mai mari. Peste tot a fost la îndemna misiunii lui. Mormintele eroilor noștri, înstrălate de la Mureș și pînă la Bov-Vesi (Boemia) stau mărturie că batalionul și regimentul nostru și-au dat din plin jertla lor pe altarul Patriei. Pentru urmașii noștri, pentru cei care vor căuta să imortalizeze tapetele noastre de arme, lăzorii de insipiație nu va fi niciodată epuizat.*”

În altele trei zile ale războiului, batalionul n-a suferit nici o pierdere. Au fost capturați 1311 prizonieri!”

Ofiterul tăcu. Pe fața obosită, luminată palid de fitilul lampii, transmisionistul desluși, pentru înția oară, o expresie de vîgă bucurie. „*Îți place?*” întrebă ofiterul. „*Îmi place!*” răspunse transmisionistul și se uită la ofiter cu admirație.

Desene de OCTAV GRIGORESCU

văzu din nou mina care se chinuia parca să apuce cerul de gheață. „*Vin, mă Victore!* Acustica, Victor!” — i se adresă el în gînd. Se bucură că era liniște, că nu se lîrgea nici un foc de armă. „*Vin, Victore, acustica vin!*” Se lîra anevic, iar după o vreme, nădușise și prînsă să gîlfie ostent. Cînd și cînd se oprea, asculta gemetele, își freca cu zăpadă fața încinsă, după care pornea mai departe. Timpul se scurgea greu sau i se părea... Avea senzația că, pe măsură ce înainta, se îndepărtau și mina și gemetele rînitului. Dar nu era decât o simplă părere și se bucură că pînă la mîna lui Manea nu mai avea de străbătut decit vreo zece metri. Gemetele se auzeau rar și deslușit. Se odihni ca pentru un

două mitraliere ale inamicului gloanțele îi asternură în cale o barieră de foc și moartea. Apoi, Nicolae T. Pinteza auzi șuleratul sinistru al unei mine, care explodă la vreo treizeci de metri în dreapta. O doua mină explodă în sfînta. „*Fluierarul!*” privea cu ochi tulburi în juru-i. Se scotea un bătrîn fanfanișt. Așadar, stia ce ar fi putut să însemne cele două explozii. Și în timp ce simtea în ceafă răsufletarea din ce în ce mai slabă a rînitului, Nicolae T. Pinteza își aminti că numai proiectilul ce vine direct spre tine nu-l mai auzi. Într-adevăr, „*Fluierarul!*” nu-l auzi.

fluierarul

pe listă. „*Nicolae T. Pinteza*” striga sergentul. „*Zeni!*” răspunde repede „*Fluierarul!*” Dar după bătălia de pe Mureș, plutonul rămase în opt ostași și cu sergentul nouă. La primul popas, Nicolae T. Pinteza luă fluierul și-l lăsă să se jeliască în voie. Ostasii stău cu „*zice*”, „*Balada*

FESTIVALUL FILMULUI ROMÂNESC

PREMIUL PENTRU cea mai bună interpretare feminină: ANA SZELES (ILONA DIN „PĂDUREA SPÂNZURAȚILOR”)

SUGESTII și RECLAMAȚII

E bine când în cadrul unei competiții există ca o întințire de lucru, totuși o confruntare serioasă și înaltă din punct de vedere artistic de creație și tehnică ale producției naționale de filme. Acesta este ceea ce a fost caracterizat Festivalul în cuvintele de deschidere ale prezidențului, prof. Mihail Gheorghiu, după proiectul scris-părerii în cadrul conferințelor de presă. Asemenea ocazii au existat, e drept. Uneori însă s-au transformat în simple spectacole, fără drept de apel făcute de creatori. Și nu e întâmplător că creatorii așteptați în acvarium și în general discuțiile erau: bună ziua, poartă bună, înțelegem, multumesc, etc. Cite un cronicar mai acid nu auzea nici atât, ci l se proiecta un foarte frumos spate de creator. Delimitările s-au făcut din prima zi: volaci, noi acolo. „Sintetizator sau de 35?” a întrebat ospătarul pe un reprezentant al presei. Cel de „35” a fost fericit că nu l se strbea personalitatea, nu pierdea contactul cu realitatea și își ascutea dintii (fără dentist — așa cum s-a dorit critică într-o întințire tvărăsească).

Teatrul de vară din Mamaia are de seară plin, participând la competiție, invitați din țară și de peste hotare. Publicul amator de această întrecere estevală s-a abonat pentru toată săptămâna. De la prezentare sînt aplaudați actorii preferați, realizatorii filmelor. Se întîmplă și accidente, Florin Plesca a fost în seara prezentării „Furtună în Viena” rănit la „De-aș fi... Harap Alb”. Juca la Iași.

O bună organizare a publicității. În fața teatrului — panouri fixe din filme prezentate. Realizarea grafică, excelentă. În fiecare seară, spectacolul însoțea de la intrare fotografi, panouri variate, întocmite cu gust și inteligență.

O speranță: poate plină în 1966 Pelicanul își va reface emblema scriind „românesc cu A” și „Dacă binefetele va avea timp să citească ziarele.

În fiecare dimineață participanții așteaptă plini de curiozitate edita Buletinului Festivalului. O publicație prompă, interesantă și variată. Se întințesc în paginile realizatorii filmelor românești cu ospetii veniti de peste hotare. Pagini de onor. Exceleză prin imediata actualitate. Un succes incontestabil al Festivalului.

O părere unanimă, o dorință unanimă a participanților, pentru viitorul festival: filme de actualitate!

Andriana FIANU

Iordan CHIMET

actua ități craiovene

Vechea cetate a banilor și dinamică de astăzi capitală oltească, ne oferă o multitudine de posibilități de cunoaștere a frământărilor ei complexe, exprimate pe tonul marilor ai unor precupări și realități semnificative de artă și cultură.

Expoziția de pictură Tucelescu deschisă în spațiul Muzeului de artă al Craiovei, este desigur evenimentul cel mai concentrat în valori și aprecieri pe care sențibilitatea locală le revendică dintr-o viziune deosebit de interesantă. Muzeul de artă este clădită monumentală, ca un castel, concepută de arhitectul Paul Gotterau în jurul anilor 1900. Din străzi pe care este construit un aer de universalitate.

E greu de precizat care tovară Ioana Stancoveanu, deputată în Marele Adunare Națională, viitorul nostru, și stăruie de lucru al regiunii Oltenia, pe temele valorilor culturale, obține câteva precizări de interesantă istorie pentru înfiorarea vieții spirituale a orașului și a regiunii.

Într-o discuție însoțită cu tovară Ioana Stancoveanu, deputată în Marele Adunare Națională, viitorul nostru, și stăruie de lucru al regiunii Oltenia, pe temele valorilor culturale, obține câteva precizări de interesantă istorie pentru înfiorarea vieții spirituale a orașului și a regiunii.

Barbu T. ARGHEZI

teatru FILM muzică PLASTICĂ sport

MAMAIA '65

Jurnal de spectacole

Am sosit la Mamaia anul trecut cu emoția firească cu care întîmpini un eveniment ieșit din comun, un nou început de drum, un semn de maturizare artistică. Anul acesta am intrat în atmosfera de lucru a unui examen care se cere considerat în adevărata lui menire: de a privi cu realism fenomenul cinematografic, de a-i aprecia cu luciditate posibilitățile actuale, de a-i stabili rețerile obiective și limitele înăuntrul cărora se mișcă filmele ultimului an. Timpul se anunță frumos pe cerul Mamaiei. Cum va arăta pe orizontul ecranului? Pelicanul alb își începe cea de a doua săptămîină din viață pe pînza fluturată de briza mării. De cite ori îl vom confunda cu o lebadă grațioasă, de cite ori cu mai puțin transfigurata rață de curte?

DUMINICĂ

Selecția primei seri începe — de ce oare? — cu „Acolo unde Dunărea întîlneste Carpaii”. Fiul aminteste de frumosul film al lui Joris Ivens, pe versurile lui Prevret: „Sena întîlneste Parisul”. Călătoria fluvială de-a lungul orașului era acolo doar un pretext pentru a descoperi gesturile rituale ale existenței omenitei, de a desface viața de zi cu zi în elementele care o compun: copilăria, maturitatea și moartea, munca și clipele de repaos, nostalgia, dragostea și singurătatea. Dar filmul lui Szekler nu descoperă și nu întîlneste nimic. Pîit în spațel formule de film turistic, ascunzătoare comodă în care exigența este lasată să intre, și care sacrifică ideea artistică în folosul unei imagineri convenționale de carte poștală ilustrată.

Dar norii de ploaie se urmează și cerul se însoțesc. Urmează „Pădurea spânzuraților”. Filmul lui Ciulei e important nu numai pentru valoarea lui personală. Cele câteva momente cristalizate dovedesc că ne putem exprima cinematografic. Credința, pasiunea și entuziasmul care trăiesc, declarat sau nu, în alțiia dintre noi, nu sînt greșite. Ciulei a procedat cu seriozitate, el a avut încredere în inteligența reală a spectatorului și a angajat cu acesta o dezbateră, a înlocuit spectacolul cu un colociviu de idei. Și filmul lui ne interesează, chiar în pasajele discursive și fără ritm, pentru că ne aflăm în fața unei problematice autentice, a unei frîmțîmări sincere care ridică

întrebări și la care fiecare are de adăugat ceva. Un film despre un fals erou, un pseudonerou, un antierou. Acolo unde Ciulei a reușit să-și exprime gândul vizual, reușita a fost totală. În pregerio soldații mărșăluind pe drumuri fără țintă se topesc, parcă, în praful, învîlțuți de o lumină stranie, care-i absorbe ca și noaptea. Mai mult decît ideea „din pubere sintem făcuți”, tema inutilității tineretii găsește în imaginea lui Gologan o imagine lirică extraordinară. Momentul final al execuției lui Bologna, esențializat pînă la ultima limită, trece pe ecran ca un fulger, oglîndind un eveniment exterior, ci reflexiv în constință a unei coeploțoare dureri. Dar scenariul lui Titus Popovici nu este suficient de concentrat, mutațiile din sufletul lui Bologna nu sînt întotdeauna revelatorii și bine articulate psihologic. Construirea filmului în două seri în care dialogul are greutate excesivă, duce la coborîrea curbei de interes și împiedică din loc în loc să se consolideze drama.

LUNI

Filmul de desene animate al lui Horia Ștefănescu „Gura lumii” este un debut incurajator deși nu concludent. Promovarea unei concepții grafice moderne pare să intre de acum în preocupările studioului „Anima-film”, dator pe această linie, cum de mult timp, publicului. Este adevărat însă că tema peste care plutește amintirea universului panesc ar fi fost mai bine pusă în valoare dacă s-ar fi pornit de la date ale plasticii populare, — soaraș, gravură în lemn etc. Prezența pe ecranul Festivalului a lui Ion Bostan, pionier al filmului documentar, cu „Callatis”, nu este prea fericită. Filmul e lung, celes două părți din care e compus rămîn distincte una de alta. Scenele submarine lipsite de premiza spectaculosului și-ar fi aflat justificare într-o împlinire concretă, într-o finalizare, într-un element senzational, — în sensul bun al cuvîntului. Neîntîmplându-se nimic, vasul fragil nîl de apă al filmului „Callatis” se scufundă. „Școala de la Meri”; nu supără, nu înfrînă. Ca și filmele anterioare ale lui Jean Petrovici, nici aci nu vom reuși să deosebim un mai puternic accent al vieții. Dar cineastul își face treaba cu modestie și grijă și momentele care-i atrag atenția

nu sînt lipsite citeodată de un fior de sensibilitate sinceră. Universul cromatic al lui Ciurecurenu nu este trădat de filmul bine făcut al regiunii lui Nussbaum, deși este îndoielnic că muzica lui, Anatol Vieru, frumoasă în sine, dar aparținînd unei alți mod de gândire artistice, slujește tema. Ca instrument de popularizare a artelor plastice, filmul de artă are o însemnătate excepțională (și este cazul să regretăm că filmul despre opera lui Brâncuși, despre izvoarele creației sale, despre lucrurile nate, se lasă de atîta timp așteptat). E poate mai puțin apt de a permite conturarea unor puternice personalități regizorale. Atunci cînd Luciano Emmer, Resnais, Clouzot s-au apropiat pe pelicula de Van Gogh sau Picasso vorbesc în primul rînd despre ei înșiși, propun sugestii și nuanțe de interpretare a opereii plastice într-o mai mare măsură decît caută s-o configureze în liniile cele mai generale și definitorii. Și poate nu e încă edificator pentru noi modul în care o artă spațială se convertește într-o artă temporală, în care o operă care se cere apreciată și privită în integralitatea ei absolută apare fragmentată pe ecran, și libera percepție a privitorului dintr-o expoziție este înlocuită cu percepția arbitrară impusă de film tutuor.

Discuții suscită și filmul lui Mirel Iliescu, „Concerto grosso” este cea ce și-a propus să fie: un film experimental, novator, care să iasă din stereotipul și conventional. Din punct de vedere formal, experimentul a reușit iar prima parte chiar, meciul de box, este un adevărat moment de virtuozitate. Discutabilă și efeminată mi se pare ideea de bază care opune lumii instinctelor lumea superioară, sublimată, a muzicii și dansului. Chipul tumefiat de pe ring poate apare, într-o judecată grabită, expresia unei umanități primare, dezlănțuită. Dacă aceasta a fost intenția filmului, atunci apropierea este arbitrară. Omul viitorului și cel de astăzi va avea nevoie de box, în care se manifestă vitalitatea, forță bărbătească și instinctul de afirmare, așa cum îi va fi necesară și arta care semnifică latura sensibilă a sufletului omenesc. Iar dacă Mirel Iliescu a vrut să demonstreze altceva, — și orice alte supoziții sînt posibile, dat fiind caracterul ambiguu al filmului experimental, — să caute, de pildă,

MARȚI

„Petrică și încă cineva” de Ștefan Munteanu — surpriza filmului românesc de animație. Grafica e subtilă, în continuă mișcare, metamorfoza personajelor permanentă, solicitată și de tema care ne introduce în universul halucinant al spaimeilor și plămînuirii primei copilării. Gagul explozează amuzant și înainte de constituirea individuală a firmării mai curajoase, mai pline de răspundere din partea criticii, de a nu-și mai face sieși concesii, de a ridica pentru toți stacheta aprecierii, de a încerca în mod efectiv să creeze curente de opinii pentru opera de artă veritabilă, și numai pentru această, atunci incidentul va fi fost util.

MIERCURI

Ca și eroul său „Băiețelul”, și Nell Cobar „a făcut treaba pe jumătate”. O bună treabă totuși. Gagurile vizuale sînt amuzante, bazate pe idei comice vioae, și doar ritmul lent, — vicul de tradiție în animația noastră, — și, dacă se poate ridica o problemă de gust, de senul cam desuet, rămîn descoperite. „Mesteșugul milenar” al Silviei Armașu, prolix. În jurul vechilor mori țărănești se cumulează un prolog despre frumusețea naturii, inscripții grecești și romane, și multe altele. „La cel mai înalt nivel” (Pavel Constantinescu) e un subiect de jurnal de actualitate dezvoltat peste măsură. Debutant — filmul lui Francis Munteanu „Dincolo de barieră”. Este adevărat că piesa lui George Mihail Zamfirescu asigură o coherență și stabilitate dramatică, o coloană vertebrală filmului. Povestea începe de la capătul firului, trece din inel în inel, refuză orice alte tentații și se desăfoară cu necesitate spre deznădîmînt.

Schimbînd însă focarul de lumină de pe Nastasia pe Vulpășin, filmul transformă și corectă peste măsura. Debutant — filmul lui Francis Munteanu „Dincolo de barieră”. Este adevărat că piesa lui George Mihail Zamfirescu asigură o coherență și stabilitate dramatică, o coloană vertebrală filmului. Povestea începe de la capătul firului, trece din inel în inel, refuză orice alte tentații și se desăfoară cu necesitate spre deznădîmînt.

Șchimbînd însă focarul de lumină de pe Nastasia pe Vulpășin, filmul transformă și corectă peste măsura. Debutant — filmul lui Francis Munteanu „Dincolo de barieră”. Este adevărat că piesa lui George Mihail Zamfirescu asigură o coherență și stabilitate dramatică, o coloană vertebrală filmului. Povestea începe de la capătul firului, trece din inel în inel, refuză orice alte tentații și se desăfoară cu necesitate spre deznădîmînt.

Șchimbînd însă focarul de lumină de pe Nastasia pe Vulpășin, filmul transformă și corectă peste măsura. Debutant — filmul lui Francis Munteanu „Dincolo de barieră”. Este adevărat că piesa lui George Mihail Zamfirescu asigură o coherență și stabilitate dramatică, o coloană vertebrală filmului. Povestea începe de la capătul firului, trece din inel în inel, refuză orice alte tentații și se desăfoară cu necesitate spre deznădîmînt.

mișcarea originară străveche din care derivă linia geometrică a baletului, atunci și această alternativă ni se pare falsă. Nu către box trebuia să se îndrepte. Walter Ruttmann a reușit în filmele anilor '30, să facă niște asociații ingenioase, observînd că orice gest actual continuă un impuls ahaic. Atunci lupta corp la corp dintre boxeri va evoca, poate, ciocnirea îndrîjită a zborilor în luna dragostei, iar zborul balerinei ar continua de-a lungul timpului legănarea ierbei pe cîmp sau plutirea lebedei pe lac.

La premieră, „Gaudemus igitur” a prilejuit, pe lîngă reacții nefavorabile, și opinia entuziasă a respectabilului nostru coleg D. I. Suciianu, precum și unul din premiile Festivalului de la Gottwaldov. Meritele filmului nu ni s-au dezvăluit nici la cea de a doua vizionare și motivul pentru care a cucerit aprecierea unui juru internațional rămîne cufundat pentru noi într-o taină abuzată.

MARȚI

„Petrică și încă cineva” de Ștefan Munteanu — surpriza filmului românesc de animație. Grafica e subtilă, în continuă mișcare, metamorfoza personajelor permanentă, solicitată și de tema care ne introduce în universul halucinant al spaimeilor și plămînuirii primei copilării. Gagul explozează amuzant și înainte de constituirea individuală a firmării mai curajoase, mai pline de răspundere din partea criticii, de a nu-și mai face sieși concesii, de a ridica pentru toți stacheta aprecierii, de a încerca în mod efectiv să creeze curente de opinii pentru opera de artă veritabilă, și numai pentru această, atunci incidentul va fi fost util.

MIERCURI

Ca și eroul său „Băiețelul”, și Nell Cobar „a făcut treaba pe jumătate”. O bună treabă totuși. Gagurile vizuale sînt amuzante, bazate pe idei comice vioae, și doar ritmul lent, — vicul de tradiție în animația noastră, — și, dacă se poate ridica o problemă de gust, de senul cam desuet, rămîn descoperite. „Mesteșugul milenar” al Silviei Armașu, prolix. În jurul vechilor mori țărănești se cumulează un prolog despre frumusețea naturii, inscripții grecești și romane, și multe altele. „La cel mai înalt nivel” (Pavel Constantinescu) e un subiect de jurnal de actualitate dezvoltat peste măsură. Debutant — filmul lui Francis Munteanu „Dincolo de barieră”. Este adevărat că piesa lui George Mihail Zamfirescu asigură o coherență și stabilitate dramatică, o coloană vertebrală filmului. Povestea începe de la capătul firului, trece din inel în inel, refuză orice alte tentații și se desăfoară cu necesitate spre deznădîmînt.

Șchimbînd însă focarul de lumină de pe Nastasia pe Vulpășin, filmul transformă și corectă peste măsura. Debutant — filmul lui Francis Munteanu „Dincolo de barieră”. Este adevărat că piesa lui George Mihail Zamfirescu asigură o coherență și stabilitate dramatică, o coloană vertebrală filmului. Povestea începe de la capătul firului, trece din inel în inel, refuză orice alte tentații și se desăfoară cu necesitate spre deznădîmînt.

Șchimbînd însă focarul de lumină de pe Nastasia pe Vulpășin, filmul transformă și corectă peste măsura. Debutant — filmul lui Francis Munteanu „Dincolo de barieră”. Este adevărat că piesa lui George Mihail Zamfirescu asigură o coherență și stabilitate dramatică, o coloană vertebrală filmului. Povestea începe de la capătul firului, trece din inel în inel, refuză orice alte tentații și se desăfoară cu necesitate spre deznădîmînt.

Șchimbînd însă focarul de lumină de pe Nastasia pe Vulpășin, filmul transformă și corectă peste măsura. Debutant — filmul lui Francis Munteanu „Dincolo de barieră”. Este adevărat că piesa lui George Mihail Zamfirescu asigură o coherență și stabilitate dramatică, o coloană vertebrală filmului. Povestea începe de la capătul firului, trece din inel în inel, refuză orice alte tentații și se desăfoară cu necesitate spre deznădîmînt.

f. n.

POEM PENTRU CEI MAI BUNI ȘI DOUĂ LACRIMI DE CERNEALĂ PENTRU „PROGRESUL”

Ultima etapă din iunie, împovărată de flăcări galbene a sînzienelor, a marcat revenirea teamlui din Ștefan cel Mare în fruntea campionatului categoriei A. Pentru a patra oară consecutiv, băieții de sub conducerea (pe teren) lui Nunweiler III își înscriu numele în coloana rezervată învingătorilor. Mărturisesc, că performanța aceasta i-a situat, după cite am observat din colțul meu de tribună (spun colț, pentru că accesul la masa presei mi-a fost refuzat pe stupidul motiv că nu posed delegație care să dovedească controlorului de la intrare că sînt una și aceeași persoană cu Fănuș Neagu, deținător legitimat nr. 115 eliberată de U.C.F.S., și care poartă inipărită în dreapta fotografiei mele, următoarea mențiune: „are libertate de mișcare în năpăstii sportive din țară la locul rezervat special pentru ziariști; pe această linie a mai ridicat glasul în câteva rînduri și prietenul meu Dan Deșliu, semnatărilor cronicii de sport din ziarul Știința și revista Magazin), această performanță, repet, i-a situat pe dinamoviști în centrul simpatiei iubitorilor celui mai palpitant sport. Personal consider că e lipsit de haz să crezi că deținătorii titlului suprem, pe plan național, sînt favoriții zeilor Fortuna. Izbinda a fost și rămîne de partea celor tari, a îndrăzneților, a temerarilor.

De patru etape, rîstîmp în care am marcat vreo 20 de goluri, dinamoviștii au spulberat orice barieră ivită în calea lor. Bulgărele de gheață din spînire (mai refer la Rapid), oricît de grunțuros și dator de fiori și coșmaruri, nu l-a oboșit și nu i-a speriat. Și iată că astăzi, în nopțile din crucea verii, pe care vechile povești populare le numesc nopți cînd se arată comicile, regretul nu-și poate face drum pe sub ușile lor. Nunweiler-ii (mare dinastic, cum o numea odată Ion Chirilă), Popa, Pircălab și Octavian Popescu, omul de la care crotorii pot învăța arta întrebunțării foarfecelului, își vor petrece liniștii mica lor vacanță.

În schimb, lîngă Podul Grant domnește, înteleasă, desoluzia. În locul trompeților, se zvonește, și-a făcut apariția

un bătrîn cu caterincă: ta-ta-tam, etc. Domnișorei în crinolini și mari meșere în pipele demodate, vremea valului și a scriștitului pe parchet a trecut!

Și acum, despre durere. Banierii au dat faliment în Cetatea banilor. Locul două lacrimi de cerneală să cadă, ofrandă pentru jocul dor învîlmășit și fără orizont. Interbucrește-nele (zic despre cuplajele care aduceau 80.000 de microbosti pe stadion) au murit. Florile verii peste proaspăt blestema țărîna. Și totuși e de neînțeles cum o echipă avînd în formație 3 internaționali A (bașca vreo patru foști) a putut (și de ce manieră!) să părăsească prima categorie.

Încă două lacrimi de cerneală și două de cîudă. Despre Baia Mare: maximeșeni, singuri s-au scos în afara interesului general. Ce-și face rîmănuț cu mîna lui... Mă pune pe gînduri, însă, rezultatul de la Iași. Cum, oricît de rotund ar fi banul, s-a putut salva Farul?! „Sportul popular” de luni (toate materialele referitoare la fotbal sînt de tinuț) preciza că în cazul unui eșec, constanțenii s-ar fi totogolit fără drept de apel în B.

Am convingerea că la Iași s-au întîmplat niște minuni... estivale. Aștept să fiu contrazis, dar nu oricum, și mă voi închina.

Un experiment de laborator cu o maimuță în „Prietenul meu Max”, pentru a vedea în ce măsură viața de captivitate i-a atrofiat sau nu instinctele. Filmul nu pune însă de la început toate premisele, și pînă la urmă nu reușim să aflăm care au fost rezultatele și nici ce-a demonstrat efectiv experiența.

Ca și prima seară a Festivalului, și ultima programează un scurt metraj care ridică multe priviri întrebătoare spre comisia de preselecție. „Melodiile străzii” (P. Tutuleasa) cumulează imagini de blocuri, firme, inscripții etc., totul filtrat din nou prin privirea naiv regizată a unui copil. Frea multei copii în filmele noastre, tovarășii cinești! Să-i lășăm să se joace liniștii. Știu... nici chiar ingenuitatea copilăriei nu poate salva de la inec o lucrare fără idee. Din fericire Florica Holban în „A cui e vîna” intră cu onestitate și curaj în adîncul lumii copilului, pentru a asculta prin metoda „cîntă-vorle” nici ce-a demonstrat efectiv experiența.

„De-aș fi... Harap Alb” nu e Creangă, dar e Gopo. Format la spiritul desenului animat în care totul e posibil, el caută încă o dată — și acum găsește într-adevăr ceea ce bună la filmul cu actori — aliajul rar

VINERI

„Zimbetul” e de bun augur și-și respectă promisiunea implicată în titlu. Musteștea este o

Un-o povestire de anticipatie a lui Kuprin, evocind o feroaie posteritate intemata pe concurdence universala si miraculos progres tehnic, cu stravechi antagonisme transate definitiv, un foast rosit la bucentenul marri reorganizarii sociale, e patetic intrupat de un strigat nostalgic de reintoacere la vremea baricadelor „antice” ale anului 1905. E aici o inaderență explicabilă la un ideal, deșigur utopic, de societate viitoare clădită pe creste olimpice, dincolo de lărmii conflictelor eterne în care sînt înfipite rădăcinile viciilor. Mersul înainte al omenirii e fost uneori imaginat ca o navigare transcendentală spre un pasnic golf însoțit. Sple-nul edenic, presupus de tii e fi felul final al nămintilor, reprezentă din fecire un rău de care spela doastă va fi probabil întodeau-nă ferită. A reflecta lumea în artă înseamnă a surprinde mis-carea perpetuă și centrul con-flictual al acesteia, a evoca contradicțiile care singure dau sugestia tensiunilor specifice vieții. Marea literatură a cres-cut întodeauna din tulpina vi-guros bifurcată a înfruntărilor decisive. Conflictul voință-deștin-transfigurare a unor raporturi încă primitive din-tre om și natură domină, spre a da un exemplu, o parte înfinsă a scenei și eposului elin, în care eroii miturilor grecești devin pionii forțelor

absure. Mediu înconjurător, pînă de măsura și de alarme, a fost receptat ca o putere implacabilă strivind liberul ar-tist și intervenind pînă și în deciziile zeilor. Cum se pune însă problema în cazul societății contemporane în general și a celei socialis-te în special? În urmă cu un deceniu previziunile despre o dezvoltare socială și etică vi-toare smulsa din matca firească a contradicțiilor devenise-ră locuri comune. Se discuta cu gravitate despre o prețioasă dispariție a gradului de conflic-tualitate în bătaia unor mari curente de aer proaspăt, umă se întrebau dacă frunza copacu-lui trebuie sau nu să se clăti-n. Polisemitismul cuvintelor s-a dovedit încă o dată fatal pentru cei nedepriși să medite-ze indegaj asupra unor probleme fundamentale. Ter-menului conflict i s-au atribuit, print-o confuzie, înțelesuri și subînțelesuri compromițătoare. Există însă antagonisme și confruntări pronice mersului final. Marile prefaceri socia-le și morale presupun un pro-ces de treptată defacere din tradiții, deprinderi, inerii, de-puse strat peste strat de perin-darea civilizațiilor și care nu mai corespund criteriilor etice ale socialismului. Sînt datini—spunea Hamlet — pe care e mai nimerit să le uit decît să le respecti. Cite pericioase reflexe colective de acest fel

PROBLEMA CONFLICTULUI IN LITERATURA

nu ni s-au transus din epoci străvechi, încercînd să stăvi-lească penetratia și fixarea noi-lor principii? Dacă timpul ne-cesar pentru a discredita tradi-ții nocive e oricum mai scurt decît cel în care acestea s-au impus, e în sine, totuși îndelun-gat și pretinde un efort drama-tic specific disputelor interioare. Momentul actual fiind cu pre-cădere un moment al disputei etice — terenul înfruntărilor e acum adeseori acela mai um-brit al ființei noastre lăuntrice, moment al mutărilor masive în conștiință și al transformă-rilor adînci în psihologie (spu-nînd acestea nu subînțeleg deșigur dispariția celorlalte forme mai directe, ale luptei dintre vechi și nou) e de așteptat un interes literar mai viu, ne-exclusivist însă, pentru ro-manul analitic. Așa cum ivirea în fața zidurilor troie-ne a unor bărbați gigantici, az-virînd cu dezvoltării stînci în scuturile inamice, a deter-minat nașterea unei literaturi

de imaginație, de exaltare ero-ică, dar și de precizie observa-tivă exterioră, tot astfel imboga-țirea continuă a spiritualității omului în epoca modernă și mai cu seamă în perioada re-voluțiilor sociale, muntarea trăirilor sale psihologice, a sim-țului integrarea instrumentelor analitice în arsenalul prozei actuale, efortul de motivare complexă, din interior, a acte-lor noastre. A oferii asibi numai o sugestie a stărilor psi-choice este nesatisfăcătoare e nevoie, cred, de descrierea miș-cărilor sufletului, așa cum proza de observație exterioră nu s-a lăsat să se avoace silueta unui personaj ci l-a înfățișat exact, uneori minulos, fizionomia, statura, gestul. Opus voca-ționale constructive a majo-rității oamenilor, instinc-tivul mimicii transmis nealterat pe o întoașă scară zoologică unei minorități irresponsabile (care a întreprins recent agre-siunea din Vietnam) constituie de asemenea o sursă de con-

știent și o temă de meditație. Contemporanii noștri sînt de-par-te de voioasa nepăsare a pompierilor în prezua revăr-sării lunestului crater. Ei nu li-gură că astăzi capacitatea de distrugere este egală cu supra-fața locuibilă a planetei sau că splendoarea civilizației tehnice actuale e poate vecină cu un al doilea — sumpu — paleo-litic. Monologul hamletian „a fi sau a nu fi” a devenit di-lemă cosmică și coral univer-sală, intonat cu firească îngri-jorare dar și cu speranță și încredere. Căci există un pumn sigilat, păzitor, ce poate smul-ge și arunca în uriasă optio-nie cumpita sabie a lui Da-mocles. Din sorgința unor ast-lel de conflicte centrale, carac-teristice, decurg implicații, as-pecte, toame și motive literare variate. Pentru a le aborda e nevoie de multă îndrăzneală și mai ales de mult talent. Numai antenele perspicace ale unor intuiții neobisnute pot înregi-stră, în masa amorfă a fap-telor, vibrația gravă a semni-

ficțiilor majore, încorporate a-poi în reprezentări artistice pregnante. Pentru un talent su-perficial, mediocr, lumea este cînd un vodevil agreabil, cînd o melodramă lacrimoasă. Pu-terea lui de observație e limi-tată ca și aceea de care dis-pune răzăra ochiului nostru, de zărește picătura de apă, nu însă și microorganismele rapace mi-sunînd în ea ca într-un mi-nuscule acvarium. Evocarea con-flictelor iradiante ale prezentu-lui reclamă asadar nu numai conștiință ci și știință, nu mi-mic spirit temerar ci și boată înzestrare. Vai de la continuare citeva exemple. Anumite volume de proză a-părute în ultima vreme rețin atenția aili prin efortul de a surprinde și de a interpreta original laturile inedite ale unor antagonisme fecunde specifice contemporaneității, cit și prin modul „reprezentativ” adeseori de a reda anumite idei artis-tice valoroase. Controversa de principii referitoare la proce-

mul de cooperativizare repre-zintă unul din punctele de in-teres ale romanului *Săptămîna neterminată* de Petre Sălcu-deanu. Autorul circumscrie însă proza mult faptelor, conșteră dis-puie un caracter oricum izo-lat, periferic, subîntind astfel su-fiu dramatic al narațiunii. O viziune epică indecisă, neînima-ră, și, pe alocuri, o tratare superficială a faptelor împiedică o temă literatură interesantă, înspărită de lupta organizată de comuniști împotriva burgheziei în preajma așteptării din 1946, să-si aile împlinire artistică corespunzătoare. *În Tîc: Ora-sul cu o mie de blesteme*. Prin caricarea permanentă a notabi-lităților înrăstinate din țirgul provincial, de pildă, autorul e-limină de fapt unul din termi-nii conflictului. Tensiunea ro-manului coboară brusc, deoare-ce reprezentanții burgheziei devin un fel de adversari de operetă și cine își poate face un merit dintr-un triumf asu-pra fanatelor? În al doilea rând tonul retărilor e prea va-riat pentru o meditație de în-cuș subiectivă. Scriitorul trece prin proza multe registre afective, uncoi opuse. Aceasta produce o impresie de artificialitate, căci sentimentele — cele adînci bineînțelese — nu se schimbă nici așa de des, nici așa de sub-til. E aici o eroare de opti-une. N. Tic ar fi trebuit să pre-feră în acest caz narațiunea de tip obiectiv, impersonală, care

admite mai ușor tonul divers rezulind din relieful etic ac-cidentat al împrejurării descri-ente. Alteori arile de conțit încordată sînt evitate locu-mi în momente decisive, scriitorul îndrumîndu-se, parcă în virtu-tea principiului celui mai mic efort, în direcții facile. Ast-fel, în cazul romanului *Triumful* de Pop Simion M-ar fi solicitat mai viu evocarea întregului complex de sugestii, determinări și influențe care provoacă transformarea moră-lă a lui Chirilă decît descrierea e-mi proslă a unor scene de iubire. Cu aili mai mult cu «ră premia acestui conflict etic tripartit (Chirilă — Stefan Cîie — Leontina) și totodată lăuntric e trăsău energie și dezvoltată, pînă la un punct, convingător. Astăzi cînd, prin opere dura-bile în care eligia ethosului nostru a lăsat înfipărire adîncă, literatura română tînde să îm-pună peșto hotare un profil tot mai distinct, este ne-voite, înainte de toate, a re-necta în lucrarea de artă dina-mismul vorticos caracteristic societății românești socialiste, conflictele specifice lumii noas-tre, etice și sociale, precizîndu-le natura, revăbindu-le ori-ginalitatea, valorificîndu-le dra-matismul.

Valeriu CRISTEA

CONTINUTURII ANCHETA

1. Ce lucrări de proză și teatru v-au reținut atenția în ultimii ani? De ce?

2. Dar în lirică? Asupra căror volume (sau poezii publicate în reviste) v-ați oprit?

3. Care sînt zonele de viață și modalitățile artistice insuficient valorificate de către scriitorii noștri în efortul lor de a crea o imagine veridică a societății noastre socialiste?

Cititorii Gazetei literare, toți cei interesați de dezvoltarea fenomenului literar contemporan sînt invitați să răspundă întrebărilor de mai sus. În numerele următoare ale revistei vom publica răspunsurile primite (cel mult 3 pagini dactilografiate însoțite de adresa și profesunea semnatarului). Plicurile trebuie să poarte mențiunea Pentru ancheta „Gazetei literare”.

CONTINUĂRI DIN PAGINA 1

CRITICI ȘI AUTORI

valoare critică. Se înțelege că nu e vorba de o separație în sensul preconizat de critica estetistă care, preocupată numai de contemplaarea formei, exclude din sfera interesului său factori ca: momentul istoric, mediul social și natural, ideile despre lume ale creatorului, împrejurări legate de biografia acestuia ș.a. Toate aceste elemente critice științifice le folosește în scopul formării unei opinii estetice, a judecăților de valoare care nu pot avea însă alt suport (și nici alt obiect) decît realitatea strictă a creației. Fiecare este, de aceea, ca din clipa cînd a devenit publică, opera să-si dobindească destinul autonom, desfiată de acțiunile de autor și, nu totdeauna însă, în practica criticii noastre, această disjungere necesară se face cu toată rig-oarea și aici vîd izvoarele mul-tor aprecieri de valoare critică, false, caracterizări minate de subiectivism, critici de bună sau de răoăitate riguroasă a unor opere ci de la aceea a sentimentelor pe care le dec-lanșează, în conștiința citărilor sau citărilor critice, persoane fi-zice (sau sociale) a autorilor respectivi. Lucrurile n-ar fi a-larmante dacă ar avea un ca-racter accidental dar primejdia devine considerabilă atunci cînd eroile ajung să defor-meze tabloul general al mișcării literare, prin înfruntarea unor fapte ierarhice, clăsamente arbi-trare, consacrați iluzorii ș.c.l. Terenul asfel înșămîntat va fi foarte propice apariției unor fenomene nocive de emporie, cum e apologetismul sau criti-cismul negativist, anomaliile cu urmări atît de nefaste în viața literară.

O critică dreaptă, întemeiată pe criterii ferme de apreciere estetice, decisa să promoveze valorile autentice e lucru sigur că va alimenta destule nemul-tumiri personale, destule amă-răciuni, unele incertitudini, altele afirmate pe tăie în forme vehemente). Criticul adevă-rat însă va izbui să se ridice deasupra acestora, la în-ceput cu mari crispări lăuntri-ce, mai târziu cu o înțeleașă resemnare, necilind în convinge-rea că cea mai înaltă cauză a sa este aceea a literaturii. Dar, cum se spune, tonul face muzica și e lesne de înțeles că o atmosferă literară puri-ficată, neașă artificială, de fulgerare unor minii vîndicative — reacție a vanităților rănite, un climat în care critica să-si poată formula opiniile, cit de drăstic, fără temere, că va

„dabil să avem atitudini, con-vingeri, dar acestea se do-bindec prin studiu, prin corectare și efort de înțelegere”, să avem într-adevăr o at-titudine dar ea să fie a noastră și nu una pe care am găsit-o gata formată în clipa cînd am pășit prașul unei redacții. E potrivit să ne amintim în acest sens cuvintele lui Eugen Lovinescu: „Cu excepția ca-zului cînd nu devine ea însăși pîrgina unei ascensiuni sociale, a unei cariere — și atunci ur-zură un nume nemeritat — critica implică un fel de asce-ză; independența morală, ele-mentul ei esențial nu se dobîn-dește decît în urma unei re-nunțări la niște bunuri accesibi-le doar dependenței și comple-zenței. Dacă în grădina lui Academus nu se putea intra decît ca geometru, pe poarta criticii nu poți pătrunde decît cu tolașul și deșagii pelerinui lui spiritual...”

De asemenea reprobabilă mi se pare și o altă „atitudine” a unor critici, aceștia făcînd însă parte dintre cei citiva cu o activitate deja bogată, autori de cercetări temeinice, critici de căror vocație și competență nu mai pot fi puse la îndoială. Prezenți pînă mai ieri în prima linie a criticii de actualitate, aducînd un punct de vedere nu odată interesant asupra proble-melor literaturii de azi, de la un timp se pare că au obosit să navigheze pe mări albe de agitate. Li vedem retrăindu-se, cu prudență, către limanul oricum mai liniștit, mai ferit de furtuni, al istoriei literare. Sig-ur că și acolo se înfruntă puncte de vedere, sigur că și acolo contribuția lor e aștep-tată, dar nu pot totuși să nu regret această pacificare pre-timpurie. E o retragere — că-tre culturi mai adăpostite —, din fîrberia unei lupte și a unei activități care, cu toate vicisitudinile, rămîne pasiona-nță și nobilă prin finalitatea ei.

„In Republica Socialistă România, forța politică conducătoare a întregii societăți este Partidul Comunist Român”. Da. Luminile lui sînt semnul statorniciei, al cuvintelor cu acoperire în aurul faptelor, semnul certitudinilor și cetezanelor vi-toare.

TIMPUL DEVINE ISTORIE

grandioasei construcții pre-figurare de partid. Dezvoltarea impetuoasă a tuturor ramurilor de activi-tate e comparabilă cu o simfonie cîntată de mii de instrumente muzicale. Exi-gența calității în interpre-tarea creatoare presupune o pregătire de gradul cel mai înalt, încît să nu fie posibi-lă nici o notă falsă. Dau ocol țării și sînt lu-minat de o bucurie pe care știu că o împart cu milioane de oameni.

CITEVA FINTINI

Mi multă vesnicie, strălîm-pezie toate în picurii perlii ai fîntinilor noastre. Sus pe un vîrf, aproape de obrișia fîntinii, stă și azi cetea lui Tepeș Vodă, ca un fel de pămîz secular al drumurilor și vămilor, cheșăsuind diatr-un străfund de veghe istorică buna curgere a torentului de ape, trimîndu-si soșii prin craiugul de beton ca printr-un șant subteran; dar nu mai e soșie de spaimă și îndîrjire, ci de putere și cîmpîr. Prin milie de constructori, ca printr-o oaste, vevodul salută puterea acestei țări, izvorlitoare de pu-tere, pe care a apărut-o și ai cîndva.

Pe aceiași locuri argeșene, ceva mai jos, am văzut o altă fîntină, nesecată și aceea. Nu era mare. Cam cît donă cămă-rute spoite curat, legate în mizerul de zid, ce să fie la ea după. Intri la ele pe sub o culă. Pereti sînt virtoși, vir-toase ochiurile de geam, cana-toare Vîrloasă va fi fost și învățătura pe care dascălii vrei-mi o vor fi dat, atunci, la 1822, primilor gimnazisți din țara noastră. Aici într-un colț al curții sale a zidit Dinicu Golescu, om luminat și cu dra-goste de progres, înfîia școală mai înaltă, fîntina a deprinde-rii de citi, de a judeca și de a înțelege, săpata în pămîntul vîrlemniciei sale omenestii, sleită o vreme (ca toate fînti-nile), dar mai apoi sporită și răspîndită, izbucnind și ea as-tăzi prin mi și sute de mij de canale, prin milioane de to-nete arteziene, multicolore, în deprinderea de gîndire a ob-știi noastre, în glandrea noastră obstoasă. Fîntina culcată în timp, ea n-a înțetat să trans-porțe pe lăghabul și tot mai larg, neosclota rîvnă de învă-țătura a copiilor acestui popor, și cînd te uita la marile com-plexe universitare presărate azi în toată țara, râmii uitit de ce a putut să iasă din această

„dabil să avem atitudini, con-vingeri, dar acestea se do-bindec prin studiu, prin corectare și efort de înțelegere”, să avem într-adevăr o at-titudine dar ea să fie a noastră și nu una pe care am găsit-o gata formată în clipa cînd am pășit prașul unei redacții. E potrivit să ne amintim în acest sens cuvintele lui Eugen Lovinescu: „Cu excepția ca-zului cînd nu devine ea însăși pîrgina unei ascensiuni sociale, a unei cariere — și atunci ur-zură un nume nemeritat — critica implică un fel de asce-ză; independența morală, ele-mentul ei esențial nu se dobîn-dește decît în urma unei re-nunțări la niște bunuri accesibi-le doar dependenței și comple-zenței. Dacă în grădina lui Academus nu se putea intra decît ca geometru, pe poarta criticii nu poți pătrunde decît cu tolașul și deșagii pelerinui lui spiritual...”

De asemenea reprobabilă mi se pare și o altă „atitudine” a unor critici, aceștia făcînd însă parte dintre cei citiva cu o activitate deja bogată, autori de cercetări temeinice, critici de căror vocație și competență nu mai pot fi puse la îndoială. Prezenți pînă mai ieri în prima linie a criticii de actualitate, aducînd un punct de vedere nu odată interesant asupra proble-melor literaturii de azi, de la un timp se pare că au obosit să navigheze pe mări albe de agitate. Li vedem retrăindu-se, cu prudență, către limanul oricum mai liniștit, mai ferit de furtuni, al istoriei literare. Sig-ur că și acolo se înfruntă puncte de vedere, sigur că și acolo contribuția lor e aștep-tată, dar nu pot totuși să nu regret această pacificare pre-timpurie. E o retragere — că-tre culturi mai adăpostite —, din fîrberia unei lupte și a unei activități care, cu toate vicisitudinile, rămîne pasiona-nță și nobilă prin finalitatea ei.

„dabil să avem atitudini, con-vingeri, dar acestea se do-bindec prin studiu, prin corectare și efort de înțelegere”, să avem într-adevăr o at-titudine dar ea să fie a noastră și nu una pe care am găsit-o gata formată în clipa cînd am pășit prașul unei redacții. E potrivit să ne amintim în acest sens cuvintele lui Eugen Lovinescu: „Cu excepția ca-zului cînd nu devine ea însăși pîrgina unei ascensiuni sociale, a unei cariere — și atunci ur-zură un nume nemeritat — critica implică un fel de asce-ză; independența morală, ele-mentul ei esențial nu se dobîn-dește decît în urma unei re-nunțări la niște bunuri accesibi-le doar dependenței și comple-zenței. Dacă în grădina lui Academus nu se putea intra decît ca geometru, pe poarta criticii nu poți pătrunde decît cu tolașul și deșagii pelerinui lui spiritual...”

De asemenea reprobabilă mi se pare și o altă „atitudine” a unor critici, aceștia făcînd însă parte dintre cei citiva cu o activitate deja bogată, autori de cercetări temeinice, critici de căror vocație și competență nu mai pot fi puse la îndoială. Prezenți pînă mai ieri în prima linie a criticii de actualitate, aducînd un punct de vedere nu odată interesant asupra proble-melor literaturii de azi, de la un timp se pare că au obosit să navigheze pe mări albe de agitate. Li vedem retrăindu-se, cu prudență, către limanul oricum mai liniștit, mai ferit de furtuni, al istoriei literare. Sig-ur că și acolo se înfruntă puncte de vedere, sigur că și acolo contribuția lor e aștep-tată, dar nu pot totuși să nu regret această pacificare pre-timpurie. E o retragere — că-tre culturi mai adăpostite —, din fîrberia unei lupte și a unei activități care, cu toate vicisitudinile, rămîne pasiona-nță și nobilă prin finalitatea ei.

„dabil să avem atitudini, con-vingeri, dar acestea se do-bindec prin studiu, prin corectare și efort de înțelegere”, să avem într-adevăr o at-titudine dar ea să fie a noastră și nu una pe care am găsit-o gata formată în clipa cînd am pășit prașul unei redacții. E potrivit să ne amintim în acest sens cuvintele lui Eugen Lovinescu: „Cu excepția ca-zului cînd nu devine ea însăși pîrgina unei ascensiuni sociale, a unei cariere — și atunci ur-zură un nume nemeritat — critica implică un fel de asce-ză; independența morală, ele-mentul ei esențial nu se dobîn-dește decît în urma unei re-nunțări la niște bunuri accesibi-le doar dependenței și comple-zenței. Dacă în grădina lui Academus nu se putea intra decît ca geometru, pe poarta criticii nu poți pătrunde decît cu tolașul și deșagii pelerinui lui spiritual...”

De asemenea reprobabilă mi se pare și o altă „atitudine” a unor critici, aceștia făcînd însă parte dintre cei citiva cu o activitate deja bogată, autori de cercetări temeinice, critici de căror vocație și competență nu mai pot fi puse la îndoială. Prezenți pînă mai ieri în prima linie a criticii de actualitate, aducînd un punct de vedere nu odată interesant asupra proble-melor literaturii de azi, de la un timp se pare că au obosit să navigheze pe mări albe de agitate. Li vedem retrăindu-se, cu prudență, către limanul oricum mai liniștit, mai ferit de furtuni, al istoriei literare. Sig-ur că și acolo se înfruntă puncte de vedere, sigur că și acolo contribuția lor e aștep-tată, dar nu pot totuși să nu regret această pacificare pre-timpurie. E o retragere — că-tre culturi mai adăpostite —, din fîrberia unei lupte și a unei activități care, cu toate vicisitudinile, rămîne pasiona-nță și nobilă prin finalitatea ei.

POȘTA REACTIEI

V. NISTEA: Cu „îndoielă”, „ag-rie-brină”, „lag”, „lăpșu” — asta nu mai e polemă, și înfuria sa-gea, intrată în sfera dactilelor penale. Totodată respectu e în drept al aștepta scuză dos, ne-înțirizată.

ION ANDREI: Scrieți prea mult și vă mulțumiți prea ușor cu ce-iese din condei, lați care poate fi explicată această lungă stăgî-nă în care vă complexați și ni-cum, manuscrisul nu depășec stadiul inițial, al semnelor vagi, din primele plicuri.

MARȚA IOAN: Sînt, în gene-ral, lucrări promițătoare. Din pă-cate, nu lipsesc unele grele am-nunțări: versu și de multe ori u-șat și neașăfățit, înecut, prin-tr-un exces metaforic, mai ales în versu și o înalțată expoziti-ă și argumentată, care sufocă sau chiar ucide mîdărea, gra-ția, ca în asemenea plute de-clarați lipsite de for „sînt în-ori ori în lăta nărlă / O încălă-re de valenții și paradoxuri / măcușe să înșing idea morții” etc. Sînt și unele nesigurăți sti-listice și lezate de efect tri-„(pluș inorganic”, „luzorici” etc.). Cîte frînă deștinuții rămîne mai-pură și mai clară („Retrospectivă lirică”, „Întîlnire tîrzie”, „Așăși-mă și mă așăși”, „Așăși”, „noapte atînci și tîmădușă” e mai profund și mai convingător. Stă-tuții pe această cate și fînti-ne la cură.

ION CRISTEA: După cum ați observat, deșigur, revista noas-tră nu prea publică epigrame și cronici rîmate. Împecăci-vă deci țiră la dăște, metaforice atînci, prin trucele epantate, prin și-mădușă. Căuții simplificați și lim-petici.

LUPU GEORGE: Sînt semne nelăuntrice de talent, de la care trebuie să așteptăm rezultate de-ce în ce mai bune. Se vîd încă și unele primejii: abuzul de ma-teriale deșălăntate în gîndirea, fără scop, în sine, ușecănuța pro-zăci eguina în platitudinile inerte („Epigra”, met. nărlă). V. și ră-d-pîmșul pt. Marța Ioan). Aștep-tăm cu încredere vești bune.

DORU MIMICANU: Semne bune, dar insuficient de conclu-sive, deocădată. Multe din pa-ginile sînt neclare și așăși, noap-te pînă la dispariția încremăntului. Mai trimiteți.

VASILE SCUTĂREANU: Nu prea sînt sperante cu versurile. Dacă vi se pare că Jack London are dreptate și în cazul dăș, nu puteți apuca înșit de critică lit-erară.

I. HOLBAN, CARLOTTA FONTANELAS: Nu se vîd pro-grese deosebite, hîrtoare.

Cosigan V. Ion Birban, Ionascu I. Pîrva Ion, Ștefan Ștefan, Po-pescu (De la Moldova), Nicolae Georgescu, Roty Rabton: Com-puneri conștințioase, veltiu în-grîșite, dar moderate, fără marte deosebite.

ALEXE NISIP: Prea mult dis-curs (interesant, uneori) și prea puțin vibrant.

AL. DEJANU: E parcă o co-borîre într-un plan modest și curat, fără așăși, în cultura.

RADU DOREL: Cînd nu sînt poeziate excesiv, prozele dăș, în-tre altele, sînt interesante, ca atare și nu fără perspective. Să mai vedem.

MARGA ALBESCU: Nimic nou (mai ales că unele pîmși și le-ăți mihi trimis și alăduș). În afără de unele parafaze cumșite și în-veste, care sînt, poate, în per-spectivă susceptibile de nelinișă.

ION STANCIU: Trimiteți cete-lul, să vedem despre ce e vorba.

Sonel Vasilica, C. Zaharia, Ion Istrate, Stoica Maria, Cîrnez Vî-dim, Cupidon Raicaru, Nicolae Popescu-Sibiu, Matei Mariana Mona, Petru Dan, Maria Făruș, Petreșcu I. Maria, Valentina Inchiuliu, Sigfried, Foray Roman, Romano Marco, Alupul Hozia, Luca Ne-greș, George Nădă, Aurel Se-laur, Jemel Cornelia, N. Nik, San-da Tomescu, Neiu Solman, T. R. Căli, Constantin Ștefan, Irina, Ion Căduș, Nicolae Miran, Olesan Vanda Iotreanu, Riri Petrică, Ana Octavian, Stancu Aurel, Petre Bîncu, Șanu Ionit, Nican Ște-lă, Răzvan Răzvan: pagini de în-ceput, cu simțămîți și șodălet, dar nărlă și cu unele semne bune. Mai trimiteți.

HOREA ÎNTEȘCU: Dar dacă ocăliște aprecierii noastre, pînă la un punct (șau poate chiar pînă în două) înevitabil, trebuie să admitem, în lipsa unui talentone-tu mîcar electronic, dacă nu chiar înfipășit, sînt determinate cumșie acăliște și nărlă ale manuscriselor dăș? Oricum ar fi, adevărată problemă a situației dăș, pure să fît țegrea din raze.

Săfia Georgeșcu, Baies Vasile, Răzvan Emil, Măgureanu Victo-ria, G. D. Apostol, Ionel D. Ion, Ivanovici George Anelă, Ana Brîncuș, Cozma Mircea, Lenuta Bîncu, Iacob Ion, N. Petrosanu, G. Paulin, Chirilă Dumitru, Cir-cușaru Nicolae, Titu Codrelescu, Mișășă Gh. M., Virgil Șteodănu, Alexou Virgil, Ilie Iordache, Dinu Elena, Mărghe Constantin, Ursula Valeriu, C. Clăbureanu, Georgeșcu Ecaterina, Rumeș Gh., Nicolae Popescu-Ploșca, Bală Constantin, Petru Știrban, Petre Georgeșcu, Măcut Ion, Cornescu George, Neagu Iuliu: încredări atînci, fără calități precare.

GH. B.: Sînt unele semne, dar e încă prea puțin ceea ce ne-întî-trimis ca să ne putem face o părere.

CRASNOBAEV COSTICA: Este oarecare precizie naratăd, dar acălișă încă mult schematiz, și-tărit forțele, sînt nărlă, care cîm paginile dăș deocădată de-par-te de nobilită necesară.

RED.

TIMPUL

JEAN RACINE DE PABLO PICASSO

Ce e nou in literatura americana

Revista de mare raspindire „Atlantic Monthly” publica recent amintirile romancierului britanic Lawrence Durrell despre T.S. Eliot. Imaginea severa, de patriarh, pe care o putem deduce din riguroasa elevata a operei celebrului autor al Cuartierelor e completata cu o fata noua, mai umana, de ironie blanda si atenta solitudine. Durrell l-a cunoscut pe Eliot in calitate de editor adeseori in opozitie cu imperatiile comerciale — pasionat de valori, conversatia si corespondenta sa contineau intotdeauna idei neasteptate — neajunzand niciodata in banalitate si conventie.

Noua piesa a lui Edward Albee, Tiny Alice (Micuta Alice) — a fost producata cea mai controversata ultima stagioni newyorkeze. Deosebitul simt al dialogului, pe care dramaturgul american l-a dovedit in Cui il este frica de Virginia Wolf, insusiteste tema abstracta a piesei, in care personajele simbolice euseaza intru lume simbolica plina de dedublar. „Micuta Alice” dovedeste inca o data tendinta spre abstractizare si problematizarea filozofica a textului, schitata de teatrul american contemporan.

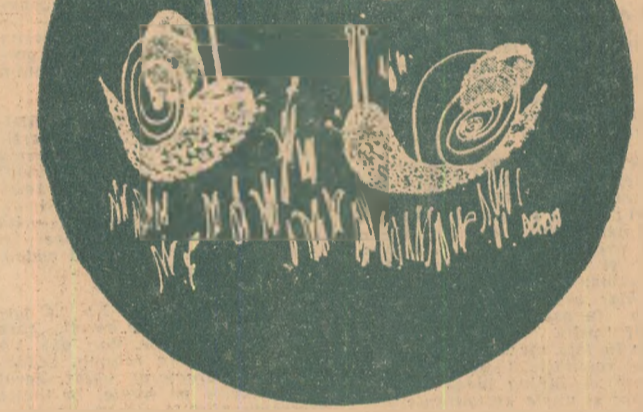
Culegera de povestiri a scriitoarei de curind decedate Flannery O'Connor, Orice se urca trebuie sa convearga — a atras eglorie unanimie ale criticii de peste ocean. Din text se desprinde o viziune severa asupra vietii contemporane americane. Fiecare schita sau navela incearca sa smulga masile de respnsabilitate sau aparente de inocenta de pe umerii unor personaje etern in contradictie cu propriile lor spuse.

Asortul Prose ultima carte a lui John Updike, apruta cu 2 luni inainte, cuprinde o culegere de articole umoristice si pamflete, care pleaca de la problema tucurilor in ofițiile postale, intrata cu o deosebita savoare — si slangea pina la oratoria presidentiala. Se mai adauga un numar de recenzii si prezentari de carti si citeva evocari din copilăria scriitorului. Publicate in revista „The New Yorker” in-a lungul anilor — articolele stirnise in acest volum se afla in zona de confluenta a ziaristicii cu esteticii si proza umoristica. Marea capacitate de inventie verbală caracteristica lui Updike si forte evocatoare creează un halou de poezie in jurul celor mai troneze pamflete. Prin ultimul sau volum tinarul romancier vrea sa continue vechiul filon anglo-american al umoristicii sentimentale — cu rădăcini in Oliver Goldsmith, Dickens si Mark Twain.

Publicarea corespondenței purtate înainte de război între Henry Miller și scriitoarea suprarealistă (ntre altele) Anais Nin arunca o lumina nouă asupra personalității unei din cele mai controversate scriitoare americane al secolului. (Colegii săi de vîrstă au intrat de mult in zona respectabilității). O serie de experiente personale frustrante din copilăria sa in Brooklyn încearcă să explice multiplele sale neliniști și obsesii, turnate apoi literar în cărți ca Tropicul canecului.

AL. I.

caricaturistii lumii

— la te uită! N-ai canalul doi? Desen de DERAN (FRANȚA)

Recent, in S.U.A. a apărut un volum continind 500 dintre cele 1500 de scrisori rămase de la marele poet american Robert Frost. Ele cuprind părțile lui Frost despre viață și literatură, despre poezii și prozatori. Biograful lui Frost, Lawrence Thomas, care a pregătit scrisorile pentru tipar, lucrează la o biografie a poetului in două volume.

In 1932, după prima încercare de ecranizare a Tragediilor americane, Theodor Dreiser a hotărât să scrie roman de-a dreptul pentru cinematografe. Impreună cu Hy Kraft, care urma să redacteze scenariul, Dreiser a întreprins cercetări asupra marilor miliardari ai vremii, punând în alina acestuia asupra „războaielor tutunului” care au avut loc in sudul S.U.A. in anii 1905-1907. Din această întreprindere au rezultat 20 de pagini de note, precum și subiectul cărții. Romanul n-a fost scris niciodată, desi Kraft a predat o primă versiune a scenariului. In 1961, Roger Lewis a cînt materialul scris de Dreiser și a obținut din partea executorului literar al acestuia, și a Universității Pennsylvania unde se găsește arhiva lui Dreiser aprobarea de a-l folosi. Pe baza acestor note și a subiectului schițat, iată că după un interval de 30 de ani, Borden Deal, care a continuat și cercetările in sudul S.U.A., a scris romanul Oamenii tutunului așteptat cu mult interes.

Grupul se întindea asupra scriitoarei americane Mary Mac Carthy avind ca subiect viața a opt tinere care au terminat in 1933 colegiul „Vassar”. Una dintre cele mai cunoscute instituții de învățămînt din S.U.A. Autoarea surprinde diverse aspecte ale realității sociale americane, urmărind pina in 1939 evoluția eroinelor sale, reprezentante ale păturilor superioare din burghesia mijlocie.

Cu prilejul apariției versiunii franceze a romanului său, Mary Mac Carthy a acordat revistei Le Figaro Litteraire un interviu in care arată: „Una din temele majore ale romanului este dispariția încrederei într-un progres automatizat... Am vrut să arăt cum dispare această credință și in același timp s-o critic. In 1932 treceam prin groznică perioadă a maccarthysmului. Era zguduită chiar propria încredere a Americii in sine însăși. Am căutat să demonstrez aceasta dînd ca exemplu reacțiile celorva tinere de inteligentă mijlocie, citite de puțin strălucitoare. Consider că Mary Mac Carthy este o romancieră americană progresistă, revista citată arată pe bună dreptate că ea este: „antimaccarthysită”.

A. B.

Primul ambasador al Rusiei Sovietice in S.U.A. n-a fost chiar ambasador, deoarece Casa Albă, nerecunoscind oficial noua Rusia, ținea legăturile cu cea veche (aristă, care nu mai era, prin Gheorghe Bahmatiev, „Hofmeister” al lui Nicolai al II-lea, — Bahmatiev avind scrisorile de acreditare semnate, anterior revoluției, de către răposatul autocrat al tuturor Rusilor. După cum se relatea in presa americană de pe atunci, la New York in 1919 începuse să funcționeze o reprezentanță a Rusiei sovietice, condusă de L. Martens.

In cartea sa „Lenin stă de vorbă cu America”, Savva Dangulov citează câteva detalii din biografia lui Ludvig Karlovici Martens, pînă in 1921, dati la care eroii povestirilor lui Dangulov îl înfășeaza pe Martens la Moscova: intelectual rus, german de origine, specialist in mecanică și matematică, inventator al unui tip de pușcă-mitrailieră și al unui aparat de zbor; fruntaș comunist, tovarăș de acțiune al lui Lenin încă de pe vremea Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare din „Petersburg”, participant in 1905, împreună cu M. Litvinov și V. Vorovski, la tot ceea ce trebuia întreprins pentru a se procura, din străinătate, explozibil revoluționarilor. Prin 1919-20, Vorovski reprezenta Rusia sovietică in Suedia, Litvinov in Anglia, Martens in America...

Ciudățeniile optice! La un moment dat, personajul principal al lui Dangulov, diplomatul sovietic D. D. Ribakov, exclamă: Cine se gîndea in 1905 ce rol aveau să joace, peste 15 ani, cei trei revoluționari leniniști? Dar optica obișnuită, să zicem optica amatoriilor de istorie mică, se dovedește nu mai puțin surprinzătoare in considerarea celuialt fapt, implicat in exclamație, și contemplat, c'est le mot, din unghiuri diametral opuse: in 1965 întîmplarea cu „reprezentanța” Rusiei sovietice contracarată de un Hofmeister Bahmatiev, are o nuanță de umor sec; acum 45 de ani, respectiva nuanță era desigur inesizabilă, chiar și in perspectiva deceniilor următoare, pentru foarte numeroși ziaristi nu numai americani. Cîndirea nedialectică nu te ajută să vezi foarte departe și timpul va dejuca ironic optica mărunți. In 1965 nu numai pe noi, cei din țările socialiste, ne interesează și ne emoționează o cărticică in care se povestește cum a stat Lenin de vorbă, la timpul său, cu America. Ci, desigur, și pe alții, — quantum mutatus, ab illo!

Folosind perioada de 18 luni cît a fost „reprezentant” in S.U.A., Martens — ni se istorisește — a stabilit legături de afaceri cu industriașii americani cărora (totuși) le surdica negocul cu noul stat revoluționar apărut pe locul „tuturor Rusiilor”.

S. Dangulov: „Lenin stă de vorbă cu America” (trad. rom. E.L.U., 1965).

lor” și a încheiat, ca atare, contracte in valoare de 30 milioane dolari. Revenit la Moscova in 1921, numit președinte al Direcției generale a industriei metalurgice de stat, L. Martens, in numele puterii sovietice, a lărgit neîncetat legăturile create. Se stătea și in felul acesta de vorbă cu America. Dar nu numai.

Cu unii dintre businessmen, Lenin purta cîteodată discuții cordiale, chiar prietenești, independent de faptul că la baza discuțiilor se aflau, in primul rînd, tot relațiile economice între statul socialist și întreprinzătorii particulari, străini. Pe una din fotografiile sale, Lenin — după cum povestește S. Dangulov — a scris: „To comrade Armand Hammer from V. I. Lenin”. Despre doctorul A. Hammer, capitalist, fiul doctorului Iuliu Hammer, fabricant din New York, un ziar american anunțase că „a plecat de la Moscova in Uralt in legătură cu obținerea unei concesiuni”. Era primul concesiionar in Rusia sovietică. Lenin spunea: „E o propunere ultraavantajoasă pentru noi”. A. Hammer avea de altfel concepții sociale destul de largi pentru un capitalist de pe acele vremuri. Compania condusă de el se obliga ca in primul an de aplicare a contractului să producă 80.000 puduri de azbest iar pînă in al cincilea an al concesiunii să dubleze producția. „A zecea parte din azbestul obținut se livrează statului sovietic ca plată pentru concesiune...” Aprecind, firește, și concepțiile sociale mai largi ale lui Hammer, dar mai ales loialitatea sa în afaceri, Lenin n-a ezistat să scrie: „To...” In aceeași perioadă, un alt om de afaceri, englezul Leslie Urquart, se oferea să ia in concesiune cîteva din minele de cupru din Rusia. Nu-l concura pe Hammer, minele de cupru aflîndu-se în Altai, iar cele de azbest in Uralt. Pe lîngă că umează să obțină încheierea unui contract de-a dreptul oneros pentru puterea sovietică, Urquart mai prezenta și dezavantajul nu puțin supărător, că înainte de revoluție, fusese președinte al unei „Societăți anonime ruso-asiatice”, in care calitate exploatare minele pe care dorea acum să le ia in concesiune. Lenin totuși considera util chiar și contractul cu acest Urquart — dar nu se grăbea. In timpul negocierilor, atitudinea sa ce a totuțal alta decît aceea pe care o avusese față de Hammer și personajul lui Dangulov, diplomatul Ribakov, meditează nedumerit: Lenin e doar conștient că Hammer și Urquart „au aceeași esență de clasă”. Lenin îi explică însă lucrurile: „Un singur pașaport prindem tuturor celor ce vin de dincolo: bunelor intenții”.

Aurel LAMBRINO

METAFORELE ESCALADĂRII

Ceapă ce nu stăam pînă acum despre singeroasele operații de escaladare din Vietnam era legătura lor cu... poezia. D. Hermann Gahn, desi nu e poet, ci un reputat teoretician militar american ne oferă și această revelație. D-șă întreprinde in revista Fortune un studiu meticolos asupra „celor 44 de etape ale politicii de escaladare (numărătoare și aparținînd publicistului american și, in lipsa lui Pristano, ea rămîne riguros exactă, desi mult mai puțin profitabilă decît a fost înțelesul nostru: „papa-n cap”)”, pe care le prezintă astfel, cu modestie și lîngă: „Am imaginat o scară metaforică. Scara mea este o schemă utilă pentru studierea sistemelor de crize”. Etc. Nu vom discuta cele 44 de etape sau soluții ale teoreticianului de la Fortane, încercînd de a rezolva o situație pe care un gazetar american o definea, tot in acest stil înflorit: „a nu putea rămîne — a nu putea pleca”. (Pentru a doua eventualitate, însă, dacă e adevarat, și figura instructivă, necunoscutul comentator C. L. Sulzberger, că soldații americani sînt tot atît de îndrăgiiți peștii holare, „precum o pisică într-un acvariu”, atunci s-ar părea că soluția nu lipsește, cîl, dimpotrivă, e de găsi — pretutindeni unde se mai află asemenea oaspeți „de deplasare”, sub forma invitațiilor, mai mult sau mai puțin metafactice, de pe zidurile caselor h. Reținem însă, nu alt „schemă utilă” a d-ului Gahn,

cu cele 44 de etape ale sale, cîl, mai ales, această contagioasă dispoziție, ciudată și nu toată neprăhănită, de a vorbi cu înfloriri, in metafore voioase, despre lucruri la urma urmei abominabile. Această apucătură „apostolică” începe chiar cu alt de nevinovatai termen de escaladare, grațioasă metaforă cu intenții derutice, ce tînde parcă să îndulcească și să ascundă o realitate singeroasă, trîstă, plină de grave primejdii pentru omenie: intensificarea și extinderea fâșișă a războiului din Vietnam. Pe această linie se inscrie și recența explicație a d-ului Dean Rusk in legătură cu „activitatea” militarilor americani pe teritoriul vietnamez: „nimeni nu crede că acești soldați vor sta acolo ca niște lepuți hipnotizați așteptînd să Vietnamul să-i alace”. (Intr-adevăr, nu e de crezut. Dar e încă și mai puțin de înțeles de ce acești soldați trebuie să continue a sta „acolo”, unde, hipnotizați sau nu, rămîn in permanență sub rescurile unui destin toporesc...). Așadar, „pisică in acvariu”, „scări metafactice”, „lepuți hipnotizați”, etc. Dar dincolo de aceste eufemisme și floricele de umor sec, in care se adună, in variate doze, pudoarea, conștința delicată și artificioasă de propagandă, rămîne realitatea cruntă a acelu „acolo”, cum li spune cu suspiciușoasă discreție d. Dean Rusk: școlii și spitale, pleșe și gări și saie bombardate, mîli și mîli de morți și răniți, bombe și gaze și napalm, măceșii și devastări, împotriva unui „popor care nu vrea altceva decît să dis-

pună de propria-i soartă. In fața unor asemenea realități însă, adevărații creatori și purtători de metafore, poeții și scriitorii, reacționează cu totul altfel. Ei își pierd brusca metaforele, — ele înghete, pășesc și se scutură, ca niște flori surprinse de brumă. Și ei vorbesc deodată ca niște profesori de matematică, in cuvinte desuțate, fără înfloriri, singerind de exacte, directe și tăioase. Așa cum a vorbit de curînd Jean Paul Sartre, bunăoară, declinand invitația de a vizita S.U.A. și de a ține un ciclu de conferințe, și așa cum au vorbit chiar poeții și scriitorii americani, invitați săptămîna trecută de președintele Johnson la un mare festival, la Casa Albă. Vreo douăzeci dintre invitați, in frunte cu poetul Richard Lowell, au refuzat pur și simplu să ia parte la festival, in semn de protest împotriva „politicii belicoase” a Casei Albe. Dintre cei care au participat totuși, romancierul John Hersey, pofit să citească din opera sa, a început prin a declara, in chip de introducere, că vorbeste in numele unui mare număr de cetățeni îngrijorați de faptul că un incendiu arage un altu”. „Pas cu pas, și într-un chip imperceptibil, a adăugat Hersey, se trece de la o acțiune violentă la alta, devenind tot mai greu de a se da înapoi... Războiele au întotdeauna tendința de a scăpa de sub controlul celor care le poartă. Un alt participant, Mac Donald, a strîns, chiar in timpul festivalului, semnături pe memorii lansat de același Richard Lowell, in semn de

protest împotriva acțiunilor purtate de țara noastră in Vietnam și in Republica Dominicană”. Acestor atitudine fermă și acest limbaj lipsit de echivocuri „metaforice” au sîrînit urmăre — la Casa Albă. Și semnificația adîncă a acestei „greve a metaforilor” este intr-adevăr vrednică de asemenea efecte. Cîci glasul poezilor, nevicat ori măsluit de conștințe și speculații politicianice, este chiar glasul conștinței omenirii, expresia frului viu, curat, al timpului, într-un fel, glasul viitorului. Cîrmuitorii țepileji îl ascultă întotdeauna, auzind astfel înșuși înima lumii. Cel netîmpelit nu-l ascultă, ba chiar îl înșabușă, întrucît contradicție însăși netîmpeltelea lor. Ei calcă poezii pe grumaz, îl aruncă in pusecări, sau chiar îl pun la zid, lipsindu-se, in acest fel, de cel mai fin seismograf, de cea mai sigură busolă (Hitler, se știe, n-a avut poezii, in afară de cîțiva, puțini și mărunți, adulatori, fără importanță literară, pe poezii adevărați împărșindu-l sub exterminîndu-l, așa cum au făcut și fac și Franco, Salazar, etc.). Poeții americani și-au spus și ei cuvîntul, care exprimă, cum era și firesc, cu sau fără metafore, aspirația de pace a poporului lor, a lumii întregi. Nu ne putem mira de acest lucru și ni s-ar părea superficial să le adresăm laude. Un poet care spune adevărul, chiar înfruntînd unele riscuri și atrăgîndu-și diferite neajunsuri, nu merită jignirea de a fi felicitat, așa cum n-are rost să lauzi vinul pentru că bate, ori stielele pentru că lucesc pe cer. Dar, un adevărat căpitan de corabie va și întotdeauna să ia aminte la adretele vîntului și la înălțul stielor, spre a-și feri corabia de primejdii și neplăceri. Poeții americani au înțeles adevărata „metaforă” a escaladării și, in general, a războiului odios din Vietnam. Ei au înțeles că arma care seamănă moarte și pustiu in Vietnam și alura este aceeași (prezintă cu o lăunță deosebită, in acest fel, de cel mai curmat viața înără a președintelui Kennedy, este aceeași care amenință necontenit, nu numai libertatea și drepturile altor popoare, dar și pe ale propriului lor popor, amenințînd totodată înșuși năzuințele de pace și progres ale omenirii. Rămîne ca acest lucru să-l înțelegă și cei ce stau la cîrma corăbiilor americane și să-și readucă acasă, cîl mai curînd, „pisicile” și „lepușii” risipiți prin diferite „acvarii” și ogrăzi străine nu lipsite de primejdii grave, cum s-a văzut, mica pentru gazde, dar nici pentru „oaspeți!”.

ATLAS LIRIC Egito Gonçales

Poetul portughez Egitto Gonçales *) este unul dintre colaboratorii de seamă ai revistei Arvore. Născut in 1922, a publicat volumele de versuri: Poema para os companheiros (1948) și Un homem na neblina (1950). A evasão possível (1952). O vagabondo decapado (1957). A viagem com o ten rostro și Memória de setembro (1960) iar recent, Os arquívos do silencio **). Este fondatorul Teatrului Experimental dia Oportu și a condus in calitate de director revista „A Serpente”. A tradus in portugheză poeme de N. Guillen, B. Brecht, A. Frenaud, N. Vapjarov, etc.

nimicind definitiv in aer strigătul și zborul lor de pradă. Armele este ora cînd cătarea arnei nu fierăștește visul.

ORDONAȚĂ

Morile morții au început măcinîșul, pregătite, unse, cu motore noi și piese de rezervă.

Instrucția militară se face foarte încet, trebuiește găsită urgent o nouă metodă. Nu sînt încă destui octaști in vara aceasta; să se grăbească recuștarea.

Să nu ne pierdem timpul, auziți? Morile morții-s gata să-ncepă măcinîșul, depozitele-s pline cu bombe, și sînt gata rampele de lansare in punctele strategice. E totuțal gata pentru ziua M.

Sînt încă prea puțini soldații. Să se termine-odată cu lecțiile de Botanică, de Arheologie, Belle-Arte, Drept Civil. Trebuie arse scrierile lui Malthus, distrusă metoda lui Ogino și Knaus, împușcat orice poet recalcitrant.

Nu auziți cum taie vîzduhul arpile morilor in ultima, definitiva incercare? E necesară inventarea unei benzîșite care să producă zilnic mii de soldați, și să imprime marca fabricii.

Școlile de război își vor reduce la doi ani șurșurile. Sînt gata morile. Nu vă plîngeți, nu discutați despre Arta pentru artă, nu vizitați expoziții. Transmiteți-ne ideile, nu trebuie lăsată nimica să se piardă. Cea mai umilă sugestie aparent inutilă, poate să fie scintila revelațoare a Marei Eveniment.

Bolnavi sau sănătoși, în delirul febrei, in boala, pe plajă, in cabinetul medical, in stațiile de tramvai, in sălile de așteptare, muncii neîncetate, contribuți, încercați.

Nu cîitiți, nu ascultați muzică, nu pictați: ESTE UN ORDIN. Muncii, nu șovăiți; problema e urgentă.

INȘTIINTĂRE

leri noapte — la o oră nedeterminată — a dispărut ca un nor in noaptea neagră.

Eră un om liniștit, cumpătat: avea o figură banală, scandalogiu nu era; îi plăcea să cutreiere cîmpul dominica, un om simplu, avea doi copii; era farmacist.

IUBIRE, POEZIE...

Tempul se rostogolește; in brazele plînsului cresc chipurile voastre; lung, pîrul vostru, ne învaliue frigul in noaptea grele...

Bat vînturile-n cîmpuri, fecundînd hectar după hectar un singur lan îngrășat cu speranțele noastre...

Pupila libertății plutește-n ochii mari, ne-nchiptu de mari, deschiși spre viitor.

Prin noapte și furtună corabie vrăjită își caută un port, un chip de om, un sigur adăpost.

DESPRE POEȚI...

După lectura poemului „Poeților de cafeana” din volumul Flora și Fauna de Tomas Kim.

există poezii care, cu aparatele lor de sudat, leagă iubirile lumii întregi...

Poeți al căror glas ignoră hotarele, germinează ca grîul in cîmpul solar, străbate oceane in sticlele conice...

Ca floarea soarelui împrejur se răsesc indicînd punctul din care sosește lumina.

Există poezii ale căror poezii regroupează, dau orașului cîntec, lovesc pe cei care dorm, străini, — se mișcă asemenea stăturilor, neauziți.

Pașnică vacă rumegînd in lungul drumului, chip neconturat închegîndu-se-n grabă, fină cereală albastră pe clara hirtie...

Poeții, ca pieile roșii din filme, cu pătura și cu pipa lor.

In rămonește de TIBERIU UTAN

EPITAF PENTRU VAMPIRI

Subt aceste pietre zac vampiri! Veacuri viața lor a fost doar pradă; au strivit întotdeauna iarba; măturoți, acum, in sîmț, scufundăți in țărînd, printre viermi, se transformă-n lutul ce n-au fost.

Oamenii tubeau fără seninătate iar femeile nășteau cu remușcări.

Subt aceste pietre zac. Cu sînge supt de la alții căuțoșii de stiele zeei protectori și-i plăzmuiră; împotriva urii celor mulți ucigase căi alcătuiră.

Viața avea prețul unei pășări, în coșmar pe dată înghițită.

Moartea le-a venit fulgerător, ferm, ca ochii celor flămînzii, violentă ca Zeița Răzbușării.